

ONE BODY
ONE SPIRIT
ONE HOPE

THIRTEENTH ASSEMBLY
THE LUTHERAN WORLD FEDERATION
2023 • KRAKÓW, POLAND

STUDIEGIDS

STUDIEGIDS

LWF Dertiende Assemblee
Krakau, Polen
13-19 september 2023

THIRTEENTH ASSEMBLY
THE LUTHERAN WORLD FEDERATION
2023 • KRAKÓW, POLAND

© De Lutherse Wereldfederatie, 2023

Gepubliceerd door

De Lutherse Wereldfederatie - Een Gemeenschap van Kerken
Route de Ferney 150
Postbus 2100
1211 Genève 2, Zwitserland

Assemblee referentiegroep: ds. Danielle Dokman, ds. dr.
Evangeline Anderson Rajkumar, prof. dr. Claudia Jahnel, prof.
ds. Tore Johnsen, ds. dr. Jean Koulagna, ds. Szabolcs Nagy,
ds. dr. Nelavala G. Prasuna, prof. dr. Jerzy Sojka

Met bijdragen van: prof. dr. Dirk Lange, ds. dr. Faith Lugazia,
ds. dr. Chad Rimmer, ds. dr. Frank Zeeb

Met dank aan ds. dr. Marcia Blasi, ds. dr. Samuel
Dawai, ds. dr. Sivin Kit, ds. dr. Philip Lok, ds. dr.
Ireneusz Lukas, ds. Sonia Skupch, Savanna Sullivan, Caroline
Tveoy

Ontwerp: Kristen Opalinski

Redactie: Pauline Mumia

Vormgeving: Stéphane Gallay

Nederlandse vertaling: Joren Reichel

ISBN 978-2-940642-46-5

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	4
Eenheid.....	7
Een uitnodiging.....	8
EEN LICHAAM.....	11
Noodkreten van het lichaam.....	11
Ogen om te zien: 'het beeld van God'.....	16
Dankzegging: zegeningen van lichamen.....	19
EEN GEEST.....	29
Noodkreten van de Geest.....	29
Ogen om te zien: 'in een wereld van verscheidenheid'.....	32
Dankzegging: gaven van de Geest.....	37
EEN HOOP.....	43
Noodkreten van wanhoop, noodkreten om hoop.....	43
Ogen om te zien: 'een nieuw begin en vernieuwing'.....	47
Dankzegging: hoop die voortvloeit uit belofte.....	50
Uitnodiging tot eenheid.....	57
Een gemeenschap van kosmische hoop.....	57

INLEIDING

De Lutherse Wereldfederatie (LWF) komt van 13 tot 19 september 2023 samen in Krakau (Polen) voor haar Dertiende Assemblee.

Het hoogste besluitvormingsorgaan van de LWF vormt een gelegenheid voor afgevaardigden uit lidkerken en overige deelnemers om bijeen te komen, te doorgronden en te reflecteren op de aard en het doel van onze wereldwijde gemeenschap in het licht van het thema van de Assemblee: Eén Lichaam, één Geest, één Hoop. Dit thema is ontleend aan Efeziërs 4:4-6: 'één lichaam en één geest, zoals u één hoop hebt op grond van uw roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is.'¹

Het thema van de Assemblee is bijbels geworteld in een oecumenische dynamiek. Deze *studiegids* is bedoeld om kerken voor te bereiden op de Assemblee, en hen te inspireren tot reflectie op de manier waarop de wereldwijde gemeenschap van kerken is geroepen en toegerust om een teken van hoop te midden van Gods schepping te zijn en zij deelneemt in Gods holistisch zending.

De rol van de kerk in die zending begint met het goede nieuws dat God de wereld die Hij heeft geschapen niet loslaat, maar hierin blijft door de incarnatie van Christus. God is 'in' allen door de Geest (Efeziërs 2:22). God is 'voor' allen, en handelt voortdurend om Zijn belofte van het leven in al zijn volheid te vervullen (Johannes 10:10). Dit is een belofte voor heel de schepping, voor de gehele kosmos. De sub-thema's van de Assemblee – de Geest scheidt, de Geest verzoent, de Geest hernieuwt – helpen om het hoofdthema te interpreteren in het licht van de onvoorwaardelijke gelofte van Gods liefde die de wereld scheidt, verzoent en verandert door deze kosmische hoop.

Elke kerk kent een unieke context. Tijdens de Assemblee onderzoeken we gezamenlijk wat het betekent om één lichaam, één van Geest, en met één hoop in onze getuigenis en zending te zijn.

De vragen die wij ons stellen zijn geïnspireerd door de lutherse belijdenisgeschriften, door de Kleine en Grote Catechismus, en door ons geloofsleven in Woord en sacrament. Vandaag de dag, net als 500 jaar geleden door de scheppende en vormende impulsen van 1520'er jaren, bevinden wij ons in een tijd van belijden. Hoe vormt het belijden van het evangelie onze voortschrijdende reis tot steeds hechtere gemeenschap, niet alleen onder elkaar, maar met al onze naasten en de schepping?

De wereld heeft grote behoefte om het evangelie van rechtvaardiging te horen, Gods genaderijke handelen die ons bevrijdt, en ons in staat stelt om onze naasten en alles wat Hij gemaakt heeft lief te hebben. Wij zijn geroepen om het evangelie steeds opnieuw te leven in onze uiteenlopende contexten. Als een gemeenschap van kerken, die als één lichaam, met één Geest en één hoop de wereld ingaat, zijn wij hiertoe gezamenlijk geroepen.

De LWF belichaamt een visie op gemeenschap die tot uitdrukking komt in onze toewijding tot eenheid in het ene lichaam van Christus. Lidkerken van de LWF zijn geroepen om te getuigen van Gods mededogen en barmhartigheid voor de wereld. Maar hoe vervult onze gemeenschap de verzoeningsopdracht van de kerk in een gefragmenteerde wereld, waarin lichamen, samenlevingen en ecosystemen lijden onder allerlei vormen van onrecht?

Gedoopt in het ene lichaam van Christus, als nieuw geschapen, zijn wij geroepen ons in te zetten voor die diepzinnige en allesomvattende verzoening die God in de wereld tot stand brengt. Hoe ziet dat eruit in het leven van jouw kerk? Wat zijn de uitdagingen in jouw context om te leven als nieuw geschapen mensen van God? Hoe roept het deel uitmaken van een wereldwijde gemeenschap gaven in jou op, wanneer jij wordt toegerust om bij te dragen aan jouw plaatselijke context?

¹ Alle bijbelcitaten in deze publicatie zijn ontleend aan de Nieuwe Bijbelvertaling '21.

In de Grote Catechismus schrijft Luther: ‘Daarom heeft iedere christen er zijn leven lang voor nodig om de doop te leren kennen en ermee om te gaan.’ Deze *studiegids* is een uitnodiging voor alle gedoopten om onze gemeenschappelijkheid te onderzoeken in het licht van de geleefde werkelijkheid van onze dooproeping en opdracht.

In de Grote Catechismus schrijft Luther: ‘Daarom heeft iedere christen er zijn leven lang voor nodig om de doop te leren kennen en ermee om te gaan.’² Deze *studiegids* is een uitnodiging voor alle gedoopten om onze gemeenschappelijkheid te onderzoeken in het licht van de geleefde werkelijkheid van onze dooproeping en opdracht.

Elke sectie van deze *studiegids* begint met een introductie van een thematisch aspect, te beginnen met ‘luisteren naar’ twee of drie ‘noodkreten’ die voortkomen uit de huidige uitdagingen van één lichaam, één Geest en één hoop. Daarnaast biedt iedere sectie een theologisch perspectief om het thema ‘zien met nieuwe ogen’ te interpreteren. Ten derde belicht iedere sectie voorbeelden van zegeningen, gaven en een gelofte die onze innerlijke hoop in de geest van ‘dankzegging’ voedt. Ten slotte sluit iedere sectie af met een reeks vragen die ons helpen vanuit ons geloof te reflecteren op: ‘wat is dat?’, dat de kern van het thema vormt.

Hoewel de voorbeelden zo divers zijn als de gemeenschap zelf is, worden in deze *studiegids* enkele uitgelicht. Andere worden verkend in de *Assembly Reader*. Deze voorbeelden zijn bedoeld om jou te aan te zetten tot reflectie op jouw eigen ervaringen en de concrete implicaties van het thema voor jouw plaatselijke context. Hoewel ze geenszins uitputtend zijn, onthullen de voorbeelden een thematische ‘rode draad’: eenheid.

‘Eenheid’ wordt nadrukkelijk tastbaar in de herhaling van het woord ‘één’: één lichaam, één Geest, één hoop. Daarom beginnen we met het thema ‘eenheid’, en de verbondenheid die hieraan inherent is.

² ‘De Grote Catechismus’ in: Klaas Zwanepol vert., *Luthers Catechismus* (Heerenveen 2009) 68-174, 153.

EENHEID

Eenheid ligt ten grondslag aan alle drie de delen van het thema van de Assemblee. De drie delen zijn in eenheid met elkaar verbonden. Lichaam, Geest en Hoop zijn verbonden. Hoop is Gods Geest ervaren die ons noodzaakt de kloof tussen de alomvattende vrede en gerechtigheid die Hij heeft beloofd en de werkelijkheid van de wereld waarin wij leven te overbruggen. Het is het door Gods Geest vervulde lichaam dat toeleeft naar die hoop op alsmaar groeiende gemeenschap en verzoening.

‘Gemeenschap’ veronderstelt eenwording van verschillende dingen. Lutheranen belijden het geloof in God als Drie-eenheid, wat een relatie van verscheidenheid in volmaakte eenheid beschrijft. God is een leven schenkende gemeenschap van drie in één. De eerste brief van Johannes bekrachtigt dat het wezen van die gemeenschap liefde is (1 Johannes 4:14-16). ‘God is liefde’ en de triniteit is een manier om het mysterie van die liefdesrelatie te beschrijven.

Een gemeenschap van liefde kent drie bewegingen: scheppen, verzoenen en vernieuwen. De Drie-eenheid scheidt de goedheid en schoonheid van een wereld met diverse wezens. Waar die gemeenschap verdeeld is, en wezens uitgesloten worden van leven schenken relaties met elkaar, verzoent Gods liefde en wordt de gemeenschap hernieuwd.

Gemeenschap veronderstelt een samenkomen van wezens met verschillende gaven (charismata). In gemeenschap is er een nauw verband tussen Gods genade (charis) en gaven (charismata). Leden van de gemeenschap tonen genade om ieders uiteenlopende gaven te onderscheiden, te benoemen en er ruimte voor te maken. Diversiteit is onmiskenbaar onderdeel van Gods scheppende en bevrijdende werk. Het trinitaire wezen van God als gemeenschap van liefde biedt ons een manier om de eenheid van diverse wezens in de wereld te begrijpen als een geschenk. Gemeenschap is ingebed in de schepping zelf, zoals we lezen in het eerste hoofdstuk van Genesis. De wereld was goed geschapen, in diepzinnige harmonie, die vervolgens werd gebroken door de zonde, toen de mensen zich op zichzelf gingen richten en enkel op hun eigen behoeften gericht waren. De mens verbrak de gemeenschap met God en met de schepping. Als we ons op onszelf richten, worden de schepping en onze medemensen uitgebuit voor eigen gewin of enkel voor één gemeenschap. Zulke zelfverkleerde en in zichzelf gekeerde gemeenschappen vereisen uniformiteit.

Uniformiteit is het tegenovergestelde van ‘verzoende verscheidenheid’. Mensen leggen uniformiteit op door de systemen die ze creëren. Wanneer ‘eenheid’ wordt verward met ‘uniformiteit’, wordt de naaste gedwongen zijn gaven op te geven om zich aan te passen aan de dominante groep. Het menselijk verlangen naar raciale, culturele, religieuze, ecologische of politieke uniformiteit sluit uit, onderdrukt en vernietigt uiteindelijk. Er zijn vele voorbeelden van kerken die culturele, politieke of economische uniformiteit ‘dopen’ in de naam van zending of evangelisatie. De geschiedenis is vol voorbeelden van imperiale of koloniale belangen die uniformiteit nastreven in naam van de eenheid.

Niet ver van Krakau ligt het voormalig Nazi-Duitse concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau (1940-’45). Het belichaamt een grimmig en permanent aandenken aan de verloochening van het Assemblee thema. Het representeert ‘macht en het gezag’ die Gods verzoening van de wereld met God zelf tegenwerken. Auschwitz-Birkenau vertegenwoordigt de onderdrukkende krachten die vrijkomen wanneer mensen het thema ‘één lichaam, één geest, één hoop’ definiëren in termen van een uitsluitingsideologie die nationalistische, etnische, gender-, klasse- of religieuze identiteit ten koste van alles vooropstelt. ‘Eenheid’ kan het grootste kwaad zijn wanneer het door mensen geconstrueerde uniformiteit is.

We zijn ons maar al te goed bewust van de wereldwijde toename van sociale, politieke, economische en ecologische uitsluiting, die het gevolg is van valse narratieven over tegenstellingen, verdeeldheid, overheersing, verdrijving en uniformiteit. Onrechtvaardige politieke, sociale, economische, religieuze en spirituele systemen ontmenselijken de waardigheid van mensen en vernietigen het leven van heel Gods schepping. De COVID-19 pandemie heeft het onrecht en de economische ongelijkheid over de hele wereld verder ontmaskerd. Zonde verdeelt en scheidt mensen in en tegen zichzelf. Paulus schrijft in Romeinen 8 dat het lijden van deze tijd wordt gehoord in de verzuchtingen die soms te diep zijn voor woorden.

Deze noodkreten worden aangehaald in de eerste sectie van ieder hoofdstuk in deze Assemblee *studiegids*. Elk hoofdstuk – Lichaam, Geest en Hoop – is verdeeld in de volgende vier secties:

EEN UITNODIGING

Noodkreten: We beginnen met het horen van de noodkreten die voortkomen uit dualisme, verdeeldheid en overheersing die de 'eenheid van de Geest' verbreken. Ze worden weergegeven als de kreten van lichamen, van de Geest en om hoop. We beginnen zo om het verlies, de pijn of het verdriet te benoemen en met mededogen vast te houden.

Ogen om te zien: Het horen van de noodkreten wordt gevolgd door een bijbels en theologisch kader voor een diepere bezinning op de onderwerpen Lichaam, Geest en Hoop. Dit kader nodigt ons uit om de kreten met nieuwe oren te horen of met nieuwe ogen te zien. De werkelijkheden van het trauma van gebrokenheid worden geplaatst in het licht van het evangelie dat ons verenigt in één belijdenis als gemeenschap van kerken.

Dankzegging: Deze sectie geeft voorbeelden uit het geloofsleven die zegeningen van het Lichaam, gaven van de Geest en de belofte van Hoop belichten. Dankbaarheid voor deze zegeningen, gaven en belofte richt ons op onze deelname aan de scheppende, verzoenende en vernieuwende zending van God die is geopenbaard in Christus Jezus.

Wat is dat? Vragen ter overdenking: Elk hoofdstuk eindigt met een reeks vragen die jou en jouw kerkgemeenschap helpen te reflecteren op 'wat is dat?' in jouw context. Deze benadering komt voort uit de Kleine Catechismus. In het oorspronkelijke Duits van de Kleine Catechismus schreef Luther: 'was ist das?' Een vraag die een kind aan zijn ouders zou stellen. De vragen zijn een pedagogische manier om ons te helpen de contextuele, gezamenlijke en kosmische belofte die de kern van het thema Eén Lichaam, één Geest, één Hoop" vormt te overdenken. Hoe willen lidkerken, individueel en als wereldwijde gemeenschap van kerken, tekenen van hoop zijn in de schepping, en deelnemen aan Gods holistische zending van scheppen, verzoenen en vernieuwen? Hoe zijn wij geroepen, bezielde en toegerust om deel te nemen aan de opdracht van verzoening die ons is toevertrouwd? Hoe kunnen wij elkaar helpen alles in het werk te stellen om de eenheid van de Geest te bewaren door vrede?

Deze *studiegids* sluit af met een uitnodiging om te onderzoeken hoe gemeenschap een manier voor LWF-lidkerken is om standvastige, creatieve en verzoende eenheid te belichamen in eredienst (leitourgia), verkondiging (kerygma), publieke getuigenis (martyria) en dienstbaarheid (diakonia). De ene hoop van de kerkelijke roeping is het dat allen de bevrijding die God in Jezus Christus biedt, die leidt tot leven in al zijn volheid en shalom (vrede) die God voor heel de schepping beoogt, mogen leren kennen (Johannes 10:10). Onze gemeenschap in Woord en sacrament leidt ons tot publieke getuigenis, profetische dienstbaarheid, humanitaire hulpverlening, en belangenbehartiging om onrecht te herstellen en relaties te verzoenen waar wij geworteld zijn. De *studiegids* belicht enkele pastorale praktijken, diaconale en humanitaire praktijken van de LWF en haar lidkerken in verschillende delen van de wereld, die ons gedeelde geloof verankeren in de realiteit van uiteenlopende contexten.

EEN LICHAAM

Het thema van de Dertiende Assemblee, Eén Lichaam, één Geest, één Hoop, weerspiegelt de noodzaak voor de kerk om Gods gave van het lichaam, en de waarde alsook de waardigheid van de vele lichamen die God heeft geschapen te erkennen. Tegelijkertijd daagt het de kerk ook uit om voortdurend te zoeken naar de waarheid, verzoening en genezing van de gewonde lichamen.

Het thema 'één lichaam' heeft met oog op de Assemblee vele gelaagde betekenissen. Dat God is geïncarneerd in Jezus Christus geeft 'belichaming' bijzondere betekenis in het christelijk geloof. Het vermaant ons om lichaam, geest en verstand van elkaar te scheiden, omdat wij dan riskeren ons eigen lichaam en vooral dat van onze naasten te devalueren (1 Korintiërs 6:19).

Onze meest wezenlijke plaats, door onze doop, is in de kerk, het ene lichaam van Christus. Lichaam wijst daarnaast ook op onze deelname aan sociale lichamen en economieën (en daarmee politieke lichamen). Lichaam wijst ook op ons toebehoren aan de aarde als één levensgemeenschap, geworteld in de schepping.

De apostel Paulus gebruikt het begrip 'lichaam' om de kerk te beschrijven (Romeinen 12:5, 1 Korintiërs 12: 12ff, etc.), als het ene lichaam van Christus waarin mensen van verschillende etniciteiten, nationaliteiten en omstandigheden (Johannes 3:5) gedoopt zijn. In dit lichaam werd geen onderscheid gemaakt op basis van culturele achtergrond, geslacht of burgerschap. De verscheidenheid aan talen, culturen, vaardigheden en talenten werd opgevat als genadegaven – gaven van de Geest die door de verschillende leden van de kerk werkte. In plaats van alleen getolereerd te worden, werd verscheidenheid noodzakelijk bevonden voor de gezondheid van het lichaam, zoals verschillende organen dat zijn voor het fysieke lichaam. Erbij horen betekende dat iedereen bijdroeg aan het lichaam. Gerechtigheid veronderstelde de begunstiging van 'zwakkere' leden om de gezondheid van heel de gemeenschap op te kunnen bouwen.

Het thema van de Assemblee bekrachtigt het lichaam als plaats en gemeenschap van inclusie en participatie. Helaas ervaren veel lichamen zowel individueel als gemeenschappelijk vaak een andere werkelijkheid.

NOODKRETEN VAN HET LICHAAM

Het lichaam van Christus was een plaats van geweld. Afgewezen, buitengesloten, veracht en aan het kruis genageld schreeuwde Christus het uit in lijden. Vandaag de dag wordt het lichaam van Christus, de kerk, in vele delen van de wereld vervolgd. Daarbij blijft de verdeeldheid onder christenen het lichaam van Christus kruisigen. Verdeeldheid leidt tot oordelen en lijden, uitsluiting en geweld. Het kruis als plaats van verzoening, de tafel als plaats van gemeenschap zijn afgesloten. Christus schreeuwt het uit.

Of het nu ecologisch, sociaal of individueel is, lichamen zijn plaatsen van geweld. Oorlog, geweld, discriminatie en haat, dit alles is erop gericht te kwetsen, te doden, en de waarde van het lichaam te ontkennen, en daarmee ook zijn rechten, de waardigheid, en levensadem zelf. Soms worden individuele lichamen aangevallen om een grotere gemeenschap te ontsieren, ontheiligen en te demoraliseren. Soms wordt gemeenschappelijke haat uitgestort over een symbolische of religieuze plaats, zoals een kerk, maar ook synagogen, moskeeën of tempels. Soms richten politieke of economische krachten zich op de gronden die heilig zijn voor een bepaalde gemeenschap. Zo worden begraafplaatsen en heilige bossen, of de plaatsen die de verhalen van inheemse bevolkingen bevatten over de hele wereld geannexeerd en bezet door regeringen die gebied opeisen om hun nederzettingen, muren, grenzen of mijnbouw te realiseren. Op zulke plaatsen van geweld schreeuwt Christus het uit.

Zo kunnen we de noodkretten van vele lichamen onderscheiden: de kretten van individuen die worden gediscrimineerd vanwege hun ras, etniciteit, geslacht, seksualiteit of klasse; de kretten van de mensheid die wordt geteisterd door de COVID-19 pandemie en allerlei ernstige ziekten; de kretten van gemeenschappen die worden gemarginaliseerd en uitgebuit; en de kretten van heel de schepping.

RAS, ETHNICITEIT EN GESLACHT

Als mensen elkaar benaderen onder het perspectief van hun meest wezenlijke identiteit, als wezens met een inherente waardigheid die voortkomt uit het dragen van het beeld van de Schepper, is het onmogelijk misbruik, schending, discriminatie of uitsluiting van wie dan ook te rechtvaardigen. Maar het verleden kent vele voorbeelden van mensen die vanwege ethniciteit, ras, klasse of geslacht geïnclassificeerd of gemarginaliseerd zijn. Wij horen de noodkreten van gediscrimineerde lichamen die gevangen worden gehouden in door mensenhand gecreëerde sociale en economische hiërarchieën. De impact van die hiërarchieën wordt voelbaar in het gebrek aan persoonlijke en politieke zeggenschap, en zelfs het verlies van leven en bestaansmiddelen.

Geen enkel deel van de wereld is onaangetast gebleven door systematische discriminatie op grond van ras en vanwege politieke ideologie die voornamelijk door kolonialisme werd versterkt. Naast Afrika en Amerika heeft ook Azië geleden onder het kolonialisme, dat in veel gevallen een plaats werd voor proxy-oorlogen en gewapende conflicten waardoor mensen gedwongen werden hun thuisland te ontvluchten. Nu de LWF-vergadering bijeenkomt in Midden- en Oost-Europa, is het ook belangrijk te gedenken dat de mensen die hier wonen in de loop van het verleden vaak zijn onderdrukt door verschillende imperiale machten.

Racisme en segregatie zijn overal ter wereld in verschillende vormen aanwezig, in vooroordelen, discriminatie en geweld. De Black Lives Matter beweging, die in de Verenigde Staten van Amerika begon, heeft de verzuchtingen van hen die generaties lang hebben geleden en nog steeds lijden als gevolg van systemisch racisme en geweld aan het licht gebracht en gecontextualiseerd. De politieke en economische verbanden tussen de trans-Atlantische slavenhandel, het plantagesysteem, het kastenstelsel en het globale kapitalisme, die allemaal uiting van systemische zonde zijn, tonen ongeloof in God en blindelings vertrouwen op het individuele of collectieve eigenbelang.³

Valse narratieven over tegenstellingen en overheersing leidden koloniatoren in het Caribisch gebied en Noord-Amerika tot verdrijving, verdeeldheid, en het streven naar culturele uniformiteit, om de politieke economie in stand te houden die op zijn beurt onze huidige wereldeconomie voedde, en de hieruit voortkomende systemische en geïncorporeerde gevolgen van racisme dat vandaag de dag nog steeds voortduurt.

In Centraal- en Oost-Europa roept het woord 'slavernij' associaties op met de ervaring van twee totalitaire regimes die het verleden van deze regio in de 20e eeuw hebben getekend. Sovjet Rusland ontwikkelde een systeem van dwangarbeiderskampen (Goelag). Nazi-Duitsland gebruikte daarnaast dwangarbeid als instrument voor totale oorlogsvoering en richtte 'vernietigingskampen' op, waarin miljoenen mensen, voornamelijk Joden, omkwamen. Het nazisme streefde ernaar een nationaal lichaam creëren waarbij degenen die hier niet 'pasten' letterlijk eruit verwijderd werden.

Ook vandaag de dag zien we geesten van uitsluiting, haat en onderdrukking opduiken. Zij blijven onze geest kwelen en doen de Heilige Geest van God verdriet aan (Efeziërs 4:30). De moord op George Floyd en anderen in de Verenigde Staten is het symbool geworden van een wereldwijde beweging die in media *Racial Reckoning* ('raciale vereffening') is genoemd, een langverwachte kritische onderkenning van voortdurende racistische onrechtvaardigheid. Floyds laatste kreet "Ik kan niet ademen" weerspiegelt bestaande wettelijke en sociale hiërarchieën in vele andere landen, die het leven van vele lichamen verstikken. De onderliggende ongelijkheden en onrechtvaardigheid van kolonialisme en systematische discriminatie hebben talloze doorwerkingen op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting, strafrecht, landsrechten, soevereiniteit en politieke rechten in samenlevingen. Narratieven van uitsluiting blijven de mensheid verdelen en maken de overheersing van sommige lichamen over andere mogelijk. In situaties waarin zelfrechtvaardiging en oordelen over anderen het narratief dicteren worden mensen verder gemarginaliseerd, uitgesloten en zelfs geëlimineerd. Ook hier schreeuwt Christus zelf het uit.

³ Website Trans-Atlantic Slave Voyages: slavevoyages.org.

Als mensen elkaar benaderen onder het perspectief van hun meest wezenlijke identiteit, als wezens met een inherente waardigheid die voortkomt uit het dragen van het beeld van de Schepper, is het onmogelijk misbruik, schending, discriminatie of uitsluiting van wie dan ook te rechtvaardigen.

Fundamentalistische interpretaties van de Bijbel, dwingende theologische leringen, kerkelijke praktijken, culturen en de rechten van de vrouw in de samenleving zijn hierbij bijzonder belangrijk. Onderdrukking van vrouwen wordt vaak gerechtvaardigd door culturele normen en waarden. Het evangelie van Jezus Christus – bevrijding door genade – stelt de culturele normen die daarmee strijdig zijn juist ter discussie. Toch worden veel te vaak theologische verspreid die de activiteiten van vrouwen beperken tot de huiselijke sfeer.

Vaak wordt verwezen naar de scheppingsorde. Toen God echter sprak over het scheppen van een ‘helper’ voor de mens (Genesis 2:18) bedoelde Hij niet dat de vrouw daardoor ondergeschikt en onderdanig was. Integendeel, het woord *ezer* dat in Genesis 2 en in de rest van het Oude Testament ruim twintig keer wordt gebruikt voor ‘helper’ verwijst vooral naar de hulp die men in termen van versterking aan degene die noodlijdend is biedt (God die Zijn volk helpt, een koning die zijn volk hulp biedt, etc.)

Wij horen de noodkreten van alle vrouwen die worden uitgesloten van volwaardige en betekenisvolle participatie in politiek en publiek leven. Mensen wordt gelijke toegang tot onderwijs ontzegd en talloze anderen lijden onder discriminerende wervings- en werkpraktijken. Zij hebben geen toegang tot gezondheidszorg en gezinsplanning, economische en sociale baten, en zijn niet gelijk gesteld voor de wet. Zij worden thuis, op het werk, in openbare ruimten en in onze gebedshuizen het slachtoffer van seksueel en gender gerelateerd geweld.

Deze kreten komen niet alleen uit publieke en culturele contexten, maar ook uit onze eigen gemeenten en geloofshuizen. Wij horen de noodkreten van hen die vanwege hun geslacht geen mogelijkheden worden toegekend om met hun door God gegeven gaven en roeping bij te dragen aan het leven van de kerk.

In vele delen van de wereld onderdrukken rechtssystemen mensen en brengen ze hen van wie hun genderidentiteit niet past in een traditionele structuur in gevaar. In onze gemeenschap, waar kerken leven en getuigen vanuit zeer uiteenlopende contexten, waarin een grote verscheidenheid aan wetgevingen bestaat, lopen de meningen over het zegenen van paren van hetzelfde geslacht sterk uiteen. Wij weten echter dat ieder mens een door God gegeven waardigheid heeft. De kerk moet die waardigheid vooropstellen, en behoren tot degenen die geweld uitoefenen met woorden of daden.

VERDRIJVING

In het *Wereld Migratie Rapport 2022* stelde de Internationale Organisatie voor Migratie van de Verenigde Naties ‘dat er wereldwijd ruim 281 miljoen internationale migranten waren in 2020.’⁴ Er zijn vele redenen waarom mensen van het ene geografische gebied naar het andere migreren. Velen kiezen ervoor te migreren om werk te zoeken, te herenigen met familie, of omdat zij hopen op nieuwe kansen voor een beter leven. Miljoenen mensen worden echter gedwongen om hun huis te verlaten en toevlucht of asiel te zoeken vanwege conflicten, geweld of

⁴ M. McAuliffe en A. Triandafyllidou (VN Internationale Organisatie voor Migratie), *World Migration Report 2022* (Genève 2021). publications.iom.int/books/world-migration-report-2022

Miljoenen mensen worden echter gedwongen om hun huis te verlaten en toevlucht of asiel te zoeken vanwege conflicten, geweld of mensenrechtenschendingen tegen hun familie of bevolkingsgroep. Velen worden daarnaast gedwongen te migreren omdat zij vanwege ecologische of economische ontwikkelingen hun bestaansmiddelen en werk kwijtraken. Anderen worden van huis en haard verdreven door onrechtvaardige landinname, gevangenschap of mensenhandel.

of mensenrechtenschendingen tegen hun familie of bevolkingsgroep. Velen worden daarnaast gedwongen te migreren omdat zij vanwege ecologische of economische ontwikkelingen hun bestaansmiddelen en werk kwijtraken. Anderen worden van huis en haard verdreven door onrechtvaardige landinname, gevangenschap of mensenhandel. Gedwongen migratie vindt vaak in het duister plaats, waar degenen die gedwongen zijn te vluchten slachtoffer worden op manieren die lichamelijke, geestelijke en psychologische trauma's achterlaten die generaties lang kunnen voortduren. Het trauma van gedwongen verdrijving en irreguliere migratie gaat gepaard met een moeizame reis die zowel lichaam als geest aantast.

Wij horen de noodkreten van gemeenschappen die overheerst en onderdrukt worden, en die niet ten volle kunnen leven. Wij horen de noodkreten van hen die verdreven en verbannen zijn uit hun thuisland, van hen die door muren en wetten gescheiden zijn van hun burens op grond van politiek beleid, ras, godsdienst of klasse. Wij horen ook de kreten en het verlangen van de menselijke geest die naar God reikt, erkend of niet erkend. Wij horen de kreten van mensen die hun werk en bestaansmiddelen hebben verloren en gebroken zijn van geest. En we horen de kreten van jongeren die niet langer betekenis vinden in maatschappelijke structuren, de economie en politiek.

Die kreten worden veelal waargenomen als verzuchtingen te diep om onder woorden te brengen, omdat mensen ontworteld, afgesneden of gescheiden zijn van hun culturele en spirituele benaderingen in hun zoektocht naar zingeving. Gedwongen migratie of verdrijving snijdt mensen veelal af van de gemeenschappen die hen helpen woorden te geven aan hun ervaringen. Gelijk de Israëlieten die treurden aan de rivieren van Babel en zich afvroegen hoe ze hun lied konden zingen op vreemde grond (Psalm 137), worstelen vluchtelingen, ontheemden, inheemse bevolkingen en mensen uit bezette gebieden om hun herinneringen, taal en spiritualiteit levend te houden terwijl ze onderweg zijn, gescheiden van de plaatsen die ze hun thuis noemen.

COVID-19

Sinds 2019 is de wereld getuige van schrijnende situaties van gebrokenheid, pijn, ziekte en dood als gevolg van de COVID-19 pandemie. Fysiek isolement, gezondheid en leven – hoewel de nieuwe coronavirusziekte heel de wereld heeft getroffen, werden de gevolgen ervan niet in overal in gelijke mate gevoeld over economische en sociale grenzen heen. Een voorbeeld is de bestaande onrechtvaardigheid van het kastenstelsel, zoals die door Dalit en Adivasi bevolkingen in heel Azië worden ervaren. Ds. Joshua Peter, algemeen secretaris van de Verenigde Evangelisch-Lutherse Kerken in India (UELKI), zei dat de wereldwijde gezondheids crisis “opnieuw de diepe economische kloof in India toont, waarbij de armste mensen in het land het hardst worden getroffen door beperkingen die de verspreiding van infecties moeten tegengaan.”⁵

Helaas is die ongelijkheid niet uniek voor India. Deze onrechtvaardigheid en de ongelijke toegang tot gezondheidszorg, economische hulp en sociale steun bracht aan het licht wat bekend werd onder de naam ‘schaduwepidemieën’. Dit verwijst naar het toenemende geweld tegen vrouwen en meisjes. Volgens de statistieken van de vrouwenrechtencommissie van de Verenigde Naties, UN Women, steeg het aantal reeds bestaande onrechtvaardigheden zoals seksueel en gender gerelateerd geweld met 40 procent in 2020.

COVID-19 heeft kerkgemeenschappen over de hele wereld getroffen, waardoor gelovigen niet fysiek konden samenkomen om hun geloof te belijden. Op veel plaatsen ontstonden grote economische spanningen en kwamen bestaansmiddelen in gevaar. Het is een voortdurende uitdaging voor lidkerken van de LWF om te reageren op nieuwe omstandigheden voor de eredienst en het gemeenteleven. De beslissingen die vandaag worden genomen over hoe leden van het Lichaam van Christus hun eredienst vormgeven zullen plaatselijke gemeenten voor vele jaren tekenen. De pandemie dwingt lidkerken van de LWF ertoe na te denken over hun liturgische praktijk en gemeenteleven.

Wij horen de noodkreten van de meer dan 6 miljoen mensen die aan COVID-19 zijn gestorven. De kreten van miljoenen die in isolement moesten lijden, die hun baan en inkomen verloren. De kreten van families en vrienden die hun geliefden moesten begraven zonder steun van hun geloofsgemeenschappen en rituelen. Wij horen de kreten van gezondheidswerkers die onophoudelijk en vol mededogen zwoegden. Wij horen de kreten van geloofsgemeenschappen die proberen nieuwe manieren te vinden om samen te komen.

DE AARDE

Wij horen ook de noodkreten van een ander lichaam: de aarde, Gods schepping. Die kreten nemen elk jaar toe. Recente droogtes, overstromingen, de stijgende zeespiegel, bosbranden en ongekende hitte- en koudegolven zijn tekenen van een klimaatverandering die niet langer tot de normaliteit behoort. De uitstoot van broeikasgassen door de verbranding van fossiele brandstoffen blijft de lucht vervuilen. Het voortdurende gebruik van eenmalige plastic gebruiksartikelen blijft toenemen en verstikt onze wateren en al zijn bewoners, van kleine vissoorten tot grote walvissen. In plaats van onze rentmeesterlijke plicht om de tuin te bewerken en te onderhouden te vervullen, beginnen onze menselijke leefwijzen de ecologische relaties tussen de aarde en al haar schepselen ‘ongedaan te maken’.

Het bijbelboek Genesis spreekt over de kracht van de aarde om allerlei levende wezens voort te brengen (Genesis 1:24). Tegenwoordig eisen wij echter steeds meer energie van onze planeet op, terwijl de aarde worstelt om zichzelf te genezen en in stand te houden. Onze consumptie overschrijdt de productiecapaciteit van de aarde.

In de Schrift lezen we dat heel de schepping communiceert met hen die oren hebben om te horen:

Vraag het vee hiernaar, het zal je onderrichten, vraag de vogels in de lucht, ze zullen het verkondigen. Of spreek tot de aarde, ze zal je

⁵ Lutheran World Information red., ‘COVID-19: Indian churches stand with poorest communities’, 20 april 2020, website Lutherse Wereldfederatie. lutheranworld.org/news/covid-19-indian-churches-stand-poorest-communities

Voor lutheranen is de theologie van het kruis een belangrijk paradigma om de geleefde ervaring van het lijden in de wereld te interpreteren. Dit omvat zowel natuurlijk lijden zoals ziekte, rooibouw, natuurrampen en dood, als lijden dat het gevolg is van door mensen veroorzaakt onrecht, waaronder de gevolgen van antropogene klimaatverandering.

onderrichten, het wordt je verteld door de vissen van de zee. Wie weet van al deze dingen niet: de Heer heeft ze tot stand gebracht. Want in zijn macht is de ziel van al wat leeft, in zijn macht de adem van het menselijk geslacht. (Job 12:7-10)

Vandaag de dag looft de schepping niet alleen God, maar schreeuwt zij het uit in lijden, zoals Paulus schrijft in zijn brief aan de Romeinen: 'Want de schepping is ten prooi aan zinloosheid, niet uit eigen wil, maar door Hem die haar daaraan heeft onderworpen.' (Romeinen 8:20)

Wij horen de stilte van onvruchtbare of verloren habitatten. Het lawaai van zware machines die bergtoppen en bossen verwijderen om diep in de aarde te delven. Het hijgen van vissen die worstelen om adem te halen tussen verbleekte koraalriffen en in oceaandieptes die steeds meer hun zuurstof verliezen. Het gekraak van land dat verdroogt. En de kreten van dieren die branden, ontbossing en steeds kleiner wordende natuurgebieden ontvluchten op zoek naar levensruimte, voedsel, en een plek om hun jongen te baren en bewegingsvrijheid te vinden.

OGEN OM TE ZIEN

Artikel II van de Confessio Augustana (CA) stelt dat de erfzonde het onvermogen is om God te vrezen en te vertrouwen. Ons onvermogen nagelt Christus telkens weer aan het kruis. De wortel van alle systemen van onderdrukking, verdeeldheid en uitsluiting ligt in een fundamentele weigering om het beeld van God in de medemens, wiens lichaam anders is, te erkennen, te vertrouwen en te respecteren. Wanneer menselijke lichamen worden ingedeeld op basis van kaste, huidskleur, religie, cultuur, etniciteit of geslacht, kunnen ze worden afgewezen en zelfs ontleed omdat ze niet voldoen aan een dominant idee van 'normaal'. Dan zien mensen zichzelf niet meer als broeders en zusters die geschapen zijn naar Gods beeld, zoals God het bedoeld heeft.

Verdeeldheid brengt geweld toe aan vele menselijke lichamen die blijven kreunen, worstelen, wachtend op verandering, rechtvaardiging en opstanding. Zij leven in de hoop op nieuw leven. Artikel II van Confessio Augustana stelt ook dat herboren worden in de doop de deuren opent naar vertrouwen. De doop leidt ons tot diep respect voor mensen en hun lichamen, ook voor hen die anders zijn dan wij, want in hen en hun lichamen zien wij God.

De kerk, als Lichaam van Christus, is ook zelf geroepen om te leven in de diepzinnige eenheid die God aan de mensheid heeft gegeven. Deze uitdaging is ook onze hoop. Paulus verzekert ons dat alles wacht 'in de hoop dat de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt.' (Romeinen 8:21). Door de kerk roept God alle volken en de schepping tot gemeenschap.

Individuele en geloofsgemeenschappen, huishoudens en sociale organen, politieke structuren en ecosystemen zijn allemaal ingebed in de schepping en deel van het lichaam van heel de bewoonde aarde (oikoumenè). De brief aan de Kolossenzen bezingt dat de hele kosmos één lichaam is, geschapen en bewaard door de Drie-eenheid.

In Hem is alles geschapen, alles in de hemel en alles op aarde, het zichtbare en het onzichtbare, vorsten en heersers, machten en krachten, alles is door Hem en voor Hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in Hem. (Kolossenzen 1:16-17)

De manier waarop wij leven en met elkaar omgaan op deze aarde, onze gemeenschappelijke woonplaats (oikos), wordt in gemeenschap (koinonia) bijeengehouden door vele lagen van relaties, waaronder economie (oikonomia) en ecologie (oikologia). Al onze relaties kennen politieke, sociale, biologische en fysieke aspecten. Maar de brief aan de Kolossenzen herinnert ons aan de geestelijke werkelijkheid, die de veeltalige relaties tussen volken en de planeet met elkaar verbindt.

In zijn werk *Jesus, the Crucified People* stelt Choan-Seng Song uit Taiwan: 'God identificeert zichzelf in Jezus en Zijn pijn, niet alleen met het lijden van mensen. De pijn van Jezus is gelijk aan de pijn van de mensen die door gewelddaden zijn 'gekruisigd'. Jezus is één met het lijdende volk. De pijn van de gekruisigde mensen in Azië, of waar dan ook ter wereld, is daarom de belichaming van Jezus.'⁶

Voor lutheranen is de theologie van het kruis een belangrijk paradigma om de geleefde ervaring van het lijden in de wereld te interpreteren. Dit omvat zowel natuurlijk lijden zoals ziekte, roofbouw, natuurrampen en dood, als lijden dat het gevolg is van door mensen veroorzaakt onrecht, waaronder de gevolgen van antropogene klimaatverandering.

In zijn Heidelbergse Disputatie van 1518 schreef Maarten Luther:

19. Wie Gods onzichtbare wezen uit diens zichtbare werken tracht te begrijpen is het niet waardig om theoloog te heten.

20. Hij daarentegen verdient met recht de naam van theoloog die dat, wat van God zichtbaar is, te weten zijn tot ons gekeerde achterzijde, in lijden en kruis aanschouwt en begrijpt.

21. De theoloog der heerlijkheid noemt het slechte goed en het goede slecht. De theoloog des kruizes noemt de dingen bij hun juiste naam.⁷

Het kruis onthult een gelofte die ons helpt Gods liefdevolle aanwezigheid te zien te midden van de menselijke ervaring. Immers: 'Het Woord is mens geworden en heeft in ons midden gewoond' (Johannes 1:14). Tegenwoordig echter interpreteren veel misleidende theologieën lichamelijk lijden als een geestelijk bewijs van Gods oordeel of afwezigheid, of zelfs als een manier om ons geloof te testen. De theologie van het kruis benoemt de dingen echter zoals ze zijn: het onrecht en lichamelijke lijden van Jezus waren geen test van trouw. Onder Jezus' lijden aan het kruis openbaart zich het tegendeel (sub contrario). Jezus schreeuwde het uit, vanuit het gevoel afgezonderd en alleen gelaten te zijn, maar die schreeuw onthult de onfeilbare eenheid van de Drie-eenheid. Op het punt van de grootste verscheurdheid en afscheiding bleven zij met elkaar verbonden in de eenheid van de Geest.

⁶ Choan-Seng Song, *Jesus, the Crucified People* (Minneapolis 1996).

⁷ Markus Matthias vert., 'Disputatio Heidelbergae habita, 1518. De disputatie gehouden in Heidelberg, 1518' in: Markus Matthias red., *Maarten Luther. Theologische antropologie. De mens voor God* (Eindhoven 2017) 60-93, 79-83.

Het werkelijke lijden, de dood en de opstanding van Jezus laten zien dat ons lichaam niet gescheiden kan worden van de liefde van de Drie-enige God in Christus Jezus. Zoals in de brief aan de Kolossenzen staat: 'Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in Hem.' (Kolossenzen 1:17)

In het lijden en de noodkreten die in de lichamen van schepselen en in heel de schepping zijn geïncarneerd, houdt de Geest ons vast in dat mysterie van Gods genadige, scheppende, verzoenende en vernieuwende aanwezigheid, door te middelen in verzuchtingen te diep voor woorden. Die werkelijkheid van levensschenkende 'kracht' gaat schuil achter de maskers van het onrechtvaardige lijden en de noodkreten die wij horen en zien. Daar waar lichamen lijden onder de verdeeldheid en uitsluiting door macht en gezag zijn leven en liefde aanwezig. Deze gelofte van de zekere hoop leert ons de eeuwige mogelijkheid voor nieuwe daden van schepping, verzoening en wedergeboorte. Die mogelijkheid wordt daar verwezenlijkt waar de gelofte geheel en ondubbelzinnig wordt verkondigd in Woord en sacrament.

De theologie van het kruis wijst ons op de openbaring van Gods gelofte en behoedt ons om te zoeken naar een diepere of verborgen spirituele of theologische betekenis van het lijden. De vergeestelijking van lijden heeft veelal opoffering in stand gehouden. Vrouwen en tot slaaf gemaakte mensen wordt maar al te vaak verteld dat het verdragen van raciaal, etnisch, seksueel of gender gerelateerd geweld een christelijke deugd is. Door mensen veroorzaakt onrecht wordt zo gelegitimeerd als een manier voor kwetsbaren om geestelijk lijden te ervaren, zogenaamd in navolging van Christus. Gods diepzinnige vereenzelviging met lijdende mensen in Christus Jezus bevrijdt ons echter door de waarheid. Gods incarnatie, lijden en dood in Jezus onmaskert het geweld, het onrecht en de gebrokenheid die onrechtvaardig lijden veroorzaken en bevrijdt ons van zelfopoffering.

Paulus gebruikt het beeld van het lichaam om hiërarchisch gedachtegoed dat vrouwelijke lichamen als 'zwakker' dan mannelijke lichamen karakteriseert ongedaan te maken. Zijn aansporing om voorrang te geven aan de 'zwakkere' leden toont juist hoe onrechtvaardig het is om een van Gods schepselen te waarderen naar kracht of macht (1 Korintiërs 12:12-27, Galaten 3:26-28). De theologie van het kruis weersprekt de redenering van naties en financiële markten die contributies markeert als 'zwakker' of 'sterker' naar fysieke, politieke of economische krachten. Jezus openbaarde dat macht vervolmaakt wordt in 'zwakheid'.

Het beeld van het Lichaam van Christus toont dat werkelijke 'macht' voortkomt uit de manier waarop elk lid tot het lichaam behoort. In dit lichaam worden de leden niet gewaardeerd om de vermeende 'kracht' van hun uiteenlopende bijdragen. De verschillende gaven van elk lid worden veeleer gewaardeerd omdat zij als geliefde schepselen onderdeel uitmaken van de gemeenschap en die communio opbouwen.

Bevrijd van alle machten en het gezag van deze wereld, is de kerk als Lichaam van Christus geroepen om te dienen. Zij dient Gods zending om alle dingen met Hem te verzoenen, en daardoor mensen met elkaar en de schepping te verzoenen. Haar roeping is te leven en te getuigen van deze eenheid in verzoende verscheidenheid. Gods zending is niet eindig, zij strekt zich uit tot alle lichamen en heel de schepping als uitdrukkingen van Gods voortdurende en scheppende aanwezigheid.

Diversiteit is de wijsheid van God, verweven in het weefsel van de schepping, die getuigt van het leven schenkende wezen van de Drie-eenheid als gemeenschap. Onze gemeenschap is geroepen om deel te nemen aan Gods zending om zorg te dragen voor de schepping, voor de lichamen en voor het ene Lichaam dat wij allen zijn, zodat alle schepselen een thuis hebben om te gedijen en deel te nemen aan het werk van de Geest dat het aangezicht van de aarde vernieuwt.

De aanwezigheid van de kerk als een gezamenlijk lichaam van mensen in de wereld, verbonden over de grenzen van etnische, nationale, economische, raciale en genderverschillen heen, is een radicale kritiek op politieke, sociale en economische systemen die uniforme cohesie willen afdwingen. Vele kerken, in uiteenlopende contexten, getuigen van de hoop die ontstaat in de leven schenkende vrijheid van het gemeenschap-zijn. De kerk, als een lichaam van geloofsgemeenschappen in verschillende contexten, ontstijgt denominaties en de grenzen van tijd en ruimte. De LWF-gemeenschap van kerken, als kerkelijk lichaam in de wereld, kan getuigen van hoop, door vanuit het evangelie onrechtvaardige machtsstructuren te hervormen en verdeeldheid te verzoenen. Een kerkgemeenschap is een lichaam in de wereld dat de spiegel van het evangelie kan voorhouden om onrechtvaardige machtsstructuren te hervormen.

Het beeld van het Lichaam van Christus toont dat werkelijke ‘macht’ voortkomt uit de manier waarop elk lid tot het lichaam behoort. In dit lichaam worden de leden niet gewaardeerd om de vermeende ‘kracht’ van hun uiteenlopende bijdragen. De verschillende gaven van elk lid worden veeleer gewaardeerd omdat zij als geliefde schepselen onderdeel uitmaken van de gemeenschap en die communio opbouwen.

DANKZEGGING: ZEGENINGEN VAN LICHAMEN

In een wereld waarin politieke en economische narratieven invloed proberen te verkrijgen door lichamen van de Geest en van elkaar te scheiden, benadrukt de christelijke theologie juist de centrale rol van het lichaam, omdat zij niet buiten de lichamelijke context om gedacht kan worden. Ook de kerk wordt beschreven als lichaam. Lutherse sacramentele theologie is incarnatie. Hoewel de lutherse traditie de zonde en gebrokenheid van onze individuele en collectieve lichamen erkent, belijdt zij gelijktijdig ook de waardigheid en betekenis, de schoonheid en goedheid van elk individueel en collectief lichaam als schepping van de Schepper. Lichamen zijn plaatsen van zegening, maar in deze wereld ook al te vaak voorwerp van onrecht en lijden.

Paulus schrijft: ‘Weet u niet dat u dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, die in u woont en die u ontvangen hebt van God?’ (1 Korintiërs 6:19). Lichamen vormen de ontmoetingsplaats van de geest en materie, de plaats waar de heilige Geest vrucht draagt. Hoewel wij allen delen in diezelfde Geest, getuigt de verscheidenheid in lichamen van de verscheidenheid in vruchten die we in de wereld kunnen onderscheiden. Lichamen van elke aanleg, etniciteit, vorm, ras en geslacht zijn bedeed met het creatieve beeld van God dat gaven voortbrengt.

Heel de persoon is een plaats van waarnemen en leren, die creativiteit, verbeeldingskracht, kunstzinnigheid en inventiviteit behelst. Het menselijke lichaam is een plaats van mededogen en zorgzaamheid. Lichamen delen in de gave en het vertrouwen van seksualiteit die zowel leven scheidt als liefde uitdrukt. De gehele persoon – niet alleen als geest maar ook als lichaam – is een intersectie voor vorming, hervorming en transformatie van familie-, sociale, politieke en ecologische relaties. Als één lichaam, geest en ziel, is de mens in staat de eindeloze liefde van God te dragen en door te geven.

De lutherse theologie biedt een heldere benadering van de eeuwenoude en contemporaine filosofische vraag naar de relatie tussen geest, lichaam en ziel, en de relatie tussen de Geest van God en de fysieke werkelijkheid van heel de schepping. Maarten Luther erkende de werkelijke vrijheid van God en ervaarde de aanwezigheid van God in de wereld. In een adventspreek schreef hij: 'God heeft het artikel over de jongste dag en de opstanding van de doden niet enkel in boeken geschreven, maar ook in de bomen en andere schepselen.'⁸

Luthers vaste overtuiging dat de schepping in de Geest bestaat, en dat lichamen zijn samengesteld uit materie en geest, bracht hem tot het geloof in de mogelijkheid dat demonen of het kwaad ook lichamen bewonen. Luther wist dat de Drie-eenheid aanwezig is achter de 'maskers van God' (larvae Dei), die alle geschapen lichamen omvatten. Maar de rede en onze waarneming van de wereld kunnen ambigu zijn. Roofbouw, ziekte, ongelukken, geweld en onrecht zijn overal. Ze kunnen eenvoudig gebruikt worden door misleidende theologieën, waardoor mensen de weg kwijtraken. Luther zegt: als we in de wereld op zoek gaan naar God kunnen we struikelen over een steen, verbranden in het vuur of verdrinken in de rivier terwijl we Hem zoeken. Om niet te verdwalen moeten we onze ogen op Christus gericht houden. Alleen Christus kan ons een juist perspectief geven. Onze ogen kunnen echter te gemakkelijk gericht zijn op wat wij geloven dat slecht is, hetzij als slecht, hetzij, in zelfbedrog, als goed. We zijn dan de weg kwijt.⁹

Om ons te behoeden voor angst en de verleiding om ons te wenden tot een 'theologie van de heerlijkheid', stelde Luther dat de enige plaats waar we werkelijk zeker zijn van de openbaring van onze relatie tot God (coram Deo) die dingen zijn die de openbaring van Christus als gave en gelofte onmiskenbaar uitdrukken, namelijk het Woord en de sacramenten. Fysieke lichamen zijn plaats van Gods Geest. Wie het tegendeel beweert, ontkent de werkelijke aanwezigheid van Christus in de sacramenten en de incarnatie van Jezus.

Door het mensgeworden leven, de dood en de verrijzenis van Jezus heeft God zich met ons ingelaten op voor ons begrijpelijke manieren. Een lichaam kan worden gezien, gehoord, aangeraakt en geroken. In de sacramenten blijft God ons 'aanspreken' in de verkondiging van het evangelie en 'door tastbare tekenen', namelijk de sacramenten van de Heilige Doop en het Heilige Avondmaal. Luther schrijft dat God weliswaar innerlijk met ons omgaat door de Heilige Geest, door het geloof en de gaven, maar dat de uiterlijke ervaring van Woord en de sacramenten voorafgaat

aan de innerlijke ervaring.¹⁰ Luther was vast overtuigd van de waarde van het fysieke lichaam. De openbaring van God wordt overgebracht door het lichamelijke horen van het Woord dat in de Schrift wordt verkondigd, door prediking en gezang, door het ruiken, voelen en proeven van brood, wijn en water, en door het zien van het lichaam dat in het openbaar bijeenkomt, daar verzoend of herdacht wordt.

Gedenken – het opnieuw vertellen van onze verhalen en levensverhalen – is belangrijk voor een theologie van het lichaam en het vermogen van onze gemeenschap om gerechtigheid voor individuele en collectieve lichamen te verwezenlijken. In de wereldwijde gemeenschap hebben we een contexten overstijgend podium om onze verhalen te vertellen op een manier die het gevaar van een uniform narratief, waarvan de herkomst, herinnering of ervaring al te gemakkelijk een overheersende macht kan worden, weerstaat.

Gedenken is ook een wezenlijk onderdeel van de Eucharistie. In het Heilig Avondmaal schenkt Christus, die een menselijk lichaam heeft aangenomen, zichzelf voor heel de mensheid en de schepping. In de gave die ons wordt aangeboden in de maaltijd gedenken wij de nacht waarin Christus' lichaam een plaats van verraad, marteling en de dood werd. Het mysterie van deze belijdenis van het geloof is dat Christus' lichaam als zegen en geschenk de plaats van kosmische verzoening, dat wil zeggen de verlossing van al wat zichtbaar en onzichtbaar is, wordt.

⁸ WA 10 I. 2., 93-120.

⁹ WA 19, 492.

¹⁰ Ibidem.

‘Gedenken’ in het Heilig Avondmaal is niet enkel ‘herinneren’, zoals de gedachte aan een ervaring die we lang geleden hadden dat is. Het is veeleer een gedenken van het lichaam in onze tijd. Het Heilig Avondmaal gedenkt het lichaam van Christus door het overbrengen en verkondigen van de gelofte dat daar waar de kerkgemeente samenkomt God ons ontmoet in het delen van een maaltijd: brood en wijn. Hierdoor is het Heilig Avondmaal niet slechts een herinnering, maar een verwezenlijking van Gods werkelijkheid voor ons, de leden van Christus' lichaam. Door de deelname aan het lichaam van Christus in het Heilig Avondmaal wordt het kerkelijk lichaam van Christus werkelijkheid, en is Christus werkelijk aanwezig onder ons.

Veel sociale, politieke en economische krachten dreigen om lichamen te beschadigen of geheel te laten verdwijnen. De gemeenschappelijke viering van de eredienst, de verkondiging van het Woord en het delen van de heilige maaltijd, brengt lichamen in tijd en ruimte opnieuw bij elkaar en verzoent ze als zegeningen van de schepping. Christus' eigen lichaam wordt in tijd en ruimte herdacht. In de viering van de eredienst ontvangen we het geschenk van het geloof: dat Christus in ons aanwezig is.

Vanuit deze verzoende ervaring en gemeenschap blijft het geschenk van Gods liefde vrucht in ons dragen. Het goede nieuws bevrijdt ons en zet ons ertoe aan om ‘kleine Christusjes’ voor elkaar te zijn, om dit goede nieuws te verkondigen, en heel de schepping te dienen met gevoel voor gerechtigheid, voor alle gebroken of beschadigde lichamen waarvan de kreten doorklinken in onze gedachten en in onze gemeenschappen. Tegen de achtergrond van uitsluitende krachten die proberen lichamen te ontkennen en verzoende diversiteit in kerkelijke en politieke lichamen en in ecosystemen te desintegreren, is de LWF-gemeenschap geroepen tot haar identiteit als gemeenschap die deelneemt in Gods zending om te scheppen, te verzoenen en te vernieuwen.

De LWF heeft het evangelie altijd begrepen in termen van dienstbaarheid. Er zijn veel bemoedigende verhalen in het leven van onze gemeenschap die tonen hoe gebroken relaties worden geheeld en gebroken lichamen nieuwe hoop krijgen. Ook vandaag de dag blijven kerkgemeenten van de LWF de lichamen van ontheemde, gemarginaliseerde en uitgesloten mensen over heel de wereld met mededogen dienen.

VOORBEELDEN: INCLUSIEVE GEMEENSCHAPPEN

Er zijn verschillende manieren waarop de LWF en haar lidkerken zich inspannen tegen tendensen van uitsluiting. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Het thema van de Assemblee stelt het lichaam als een plaats van inclusie, participatie en zegen, als plaats van nieuw leven centraal. Geschapen lichamen zijn inherent aan onze hoop op nieuw leven. Een Triniteitstheologie van leven, liefde, gerechtigheid en verlossing is ondenkbaar zonder verwijzing naar het lichaam. God schiep lichamen en zag dat ze goed waren. God komt tot ons als lichaam, in Christus Jezus. Onze hoop op de gelofte van nieuw leven is geworteld in de verrijzenis van Christus, in de gemeenschap van heiligen, en de verrijzenis van het lichaam die in de oecumenische geloofsbelijdenissen wordt beleden.

De LWF streeft naar verdieping van theologische reflectie op ons zelfbegrip van

luthers kerk-zijn in gemeenschap. Het jaar 2022, het 500-jarige jubileumjaar van Luthers vertaling van het Nieuwe Testament, bood mogelijkheden om dieper in te gaan op de verschillende manieren waarop lutheranen het Woord van God in hun leven lezen en benaderen. Tijdens het 'Bijbeljaar' organiseerde de LWF verschillende activiteiten, waaronder een webinarreeks met bijbelwetenschappers uit de hele wereld. Tijdens een van de webinars zei ds. dr. Sarah Hinlicky Wilson, gasthoogleraar aan het Instituut voor Oecumenisch Onderzoek in Straatsburg (Frankrijk), dat de uitdaging voor christenen vandaag de dag is om, net als Luther in zijn tijd, "een evenwicht te vinden tussen 'alleen de Schrift' en de noodzaak om vaardigheden en gaven, en heel de dialoog uit de kerk erbij te betrekken en te waken voor misbruik ervan". Door gezamenlijk werk en theologische reflectie draagt de LWF bij aan de ontwikkeling van het zelfbegrip van de theologische identiteit van haar lidkerken, waardoor zij elkaar waarnemen als behorend tot de gemeenschap terwijl zij getuigen in verschillende contexten.

Het dienen van noodlijdenden is een pijler van het werk van de LWF sinds haar

oprichting. Deze roeping wordt lokaal en wereldwijd verwezenlijkt door lidkerken en de LWF World Service, de humanitaire en diaconale afdeling van de gemeenschap.

Het diaconale werk van de LWF is gericht op transformatie, verzoening en emancipatie. Onze betrokkenheid bij de kerken omvat initiatieven om lijden tijdens crises te verlichten, en lange termijn projecten om de veerkracht van de kerken en de bredere gemeenschap te versterken. Diaconaal werk en projecten van en voor lidkerken op het gebied van voedselproductie en landbeheer, gezondheidszorg en onderwijs, en zorg voor het milieu zijn slechts enkele voorbeelden van die betrokkenheid. Diakonia gaat echter veel verder dan het lenigen van dagelijkse noden. Het gaat ook om het opbouwen van gemeenschappen en de kunst en oefening van samenleven. In het European Diaconal Process, geïnitieerd door de LWF in 2011, worden de ervaringen van individuele lidkerken, diaconale instellingen en individuen in het dienen van mensen onderzocht. Hierdoor konden regio overstijgend praktijkgerichte modellen ontwikkeld worden gericht op samenleven in toenemend diverse gemeenschappen. Roeping, gerechtigheid en waardigheid vormen de grondslag van de convivialiteitsbenadering, en zijn terug te vinden in de verschillende LWF-publicaties die laten zien hoe kerken hun benadering van diaconie hebben veranderd en gastvrijheid hebben verleend aan velerlei uitgesloten mensen, zoals vluchtelingen en migranten.¹¹

¹¹ Tony Addy e.a. red., *Conviviality – Stories of diaconal life in diversity from LWF's European regions 1 – 4* (Genève 2021). lutheranworld.org/resources/publication-conviviality-stories-diaconal-life-diversity-lwfs-european-regions-book-1

De actieve aanwezigheid van de internationale humanitaire en ontwikkelingstak LWF World Service in meer dan twintig landen over heel de wereld omarmt een gemeenschappelijke aanpak.

We werken samen met onze lidkerken, plaatselijke organisaties en lokale overheden die inzicht hebben in de situatie van de gemeenschap ter plekke, om vluchtelingen, ontheemden, terugkeerders en kwetsbare mensen in hun behoefte zo goed mogelijk te kunnen dienen. Een voorbeeld hiervan is de multireligieuze en multiculturele context in Nepal, waar de LWF-lidkerk en het LWF landenprogramma elkaars expertise hebben aangevuld om ervoor te zorgen dat gemarginaliseerde groepen op een waardige manier kunnen leven, mensenrechten worden gerespecteerd en de mogelijkheden om een duurzaam levensonderhoud op te bouwen worden uitgebreid. Een ander voorbeeld is Tsjaad, waar de LWF sinds 2007 vluchtelingen uit de Centraal-Afrikaanse Republiek, Nigeria en Soedan, en binnenlands ontheemden, terugkeerders en gastgemeenschappen ondersteunt. Initiatieven zoals Seeds for Solutions en vergelijkbare projecten op het gebied van levensonderhoud zijn gericht op het vergoten van de zelfredzaamheid van vluchtelingen en de plaatselijke bevolking, en het bevorderen van vreedzame co-existentie en sociale cohesie tussen verschillende groepen in de samenleving.

Vluchtelingen, binnenlandse ontheemden en andere kwetsbare groepen vormen de helft van de 3 - 4 miljoen mensen die de LWF wereldwijd

door haar landenprogramma's voor Afrika, Azië, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, alsook in Europa. De meesten van hen zijn gedwongen om te vluchten als gevolg van langdurige conflicten en oorlog, en klimaat gerelateerde ontheemding. De internationale en lokale diaconale samenwerking was bijzonder belangrijk in reactie op de oorlog in Oekraïne vanaf 2022, waarbij de LWF een holistische benadering aannam door zowel in Warschau (Polen) als in Kyjiv (Oekraïne) een noodprogramma voor Oekraïense vluchtelingen op te zetten. Die hulp omvat het verstrekken van noodvoedsel en essentiële gebruiksartikelen,

multifunctionele financiële steun, pastorale en geestelijke gezondheidszorg en ondersteuning in het onderwijs. Deze hulp wordt ook verleend middels de lidkerken in Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Roemenië en in Oekraïne zelf.

Het verlenen van gezondheidszorg, waaronder het onderhouden van volwaardige ziekenhuizen, centra voor begeleiding en revalidatie, en voorzieningen voor mensen met een beperking

behoren tot de kernactiviteiten van de LWF om het welzijn van lichamen te herstellen. In het Heilige Land is het Augusta Victoria Ziekenhuis (AVH) in Oost-Jeruzalem, dat volledig door de LWF wordt geëxploiteerd, de enige medische faciliteit op de Westelijke Jordaanoever die gespecialiseerde behandelingen voor kanker en nierdialyse aan kinderen en patiënten in de Palestijnse gebieden verleent. Deze en andere gespecialiseerde diensten raken en genezen dagelijks talloze jonge en oude mensen uit gemeenschappen op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza die kwetsbaar en gemarginaliseerd zijn.

Luthers zijn betekent oecumenisch zijn.

De LWF heeft haar inzet voor de eenheid van christenen verwoord in de publicatie van haar 'zes verbintenissen op de oecumenische weg naar kerkelijke gemeenschap'. Zij drukken de noodzaak uit om plaatselijk en wereldwijd te streven naar eenheid door een holistische benadering van oecumene, die theologische dialoog, diaconale getuigenis, belangenbehartiging op het gebied van mensenrechten en gedeeld geestelijk leven omvat. Gedreven door een gezamenlijk verlangen om de boodschap van Gods bevrijdende genade en hoop voor de wereld uit te dragen, erkennen vijf wereldwijde kerkgemeenschappen (anglicaans, katholiek, luthers, methodistisch en gereformeerd), die gezamenlijke de *Joint Declaration on the Doctrine of Justification* (JDDJ) hebben ondertekend, de uitdaging om te getuigen van Gods bevrijdende genade op een manier die de hoop van het evangelie overbrengt. De wereld kent een dringende behoefte om de boodschap van Gods bevrijdende genade te horen. In een tijd van individualisme en commodificatie willen deze wereldgemeenschappen samen de boodschap van vrijheid uit het evangelie brengen.

¹² Departement voor theologie en publieke getuigenis (Lutherse Wereldfederatie) red., *The Lutheran World Federation's Commitments on the Ecumenical Way to Ecclesial Communion* (Genève, 2018).

lutheranworld.org/resources/publication-lutheran-world-federations-commitments-ecumenical-way-ecclesial-communion

‘De vreemdeling verwelkomen, de toekomst vormgeven, leven als elkaars naasten’ is een gezamenlijk interreligieus initiatief van LWF, Islamic Relief Worldwide (IRW) en HIAS, een Joodse humanitaire organisatie. Gedreven vanuit hun respectievelijke geloofsovertuiging en theologische achtergrond, alsook hun inspanningen om vluchtelingen over heel de wereld te dienen, kwamen deze drie organisaties samen om nationale en lokale geloofsgemeenschappen te begeleiden en te ondersteunen bij de ontvangst van vluchtelingen en om de sociale cohesie in hun respectievelijke samenlevingen te bevorderen. Op Wereldvluchtelingendag 2022 bereikte deze interreligieuze samenwerking een belangrijke mijlpaal met een internationale conferentie in Genève waaraan 50 lokale en nationale geloofsorganisaties uit Europa, Azië en Latijns-Amerika deelnamen, evenals andere deelnemers uit HIAS, LWF, IRW en de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR).

De LWF stimuleert leiderschapsmodellen geïnspireerd op het algemeen priesterschap van alle gelovigen. Naar Jezus’ voorbeeld is de primaire taak van diegenen die leiding geven in de kerk om te dienen en te leiden. Ambtsdragers leiden en rusten de gemeenschap toe voor het leven in hun plaatselijke context. Lutherse kerken streven naar volwaardige en betekenisvolle participatie van leken en jongeren op alle niveaus van het leven in de gemeenschap en in besluitvorming. De LWF begeleidt mensen in kerkelijke leiderschapsposities door gelegenheden te creëren waarop zij met elkaar in contact worden gebracht en hun zelfbegrip als ambtsdragers van de lutherse gemeenschap verdiepen. De jaarlijkse bijeenkomsten voor leken en ambtsdragers in kerkelijke leiderschapsposities (Lay Leaders’ Seminar, Retreat of Newly Elected Leaders respectievelijk) brengen kerkleiders uit de hele gemeenschap met elkaar in contact. Om eenheid binnen de gemeenschap te verdiepen daagt de LWF kerkleiders uit haar lidkerken uit om kritisch te onderzoeken hoe onze gedeelde waarden – waardigheid en gerechtigheid, compassie en betrokkenheid, diversiteit, inclusiviteit en participatie, transparantie en verantwoordelijkheid – gestalte krijgen in kerkelijk leiderschap.

De LWF eerbiedigt de inherente waardigheid van vrouwen en hun roepingen door haar werk op het gebied van genderrechtvaardigheid en vrouwenemancipatie. Met nationale en regionale netwerken tussen lidkerken ondersteunt de LWF

inspanningen om rechtvaardige gemeenschappen van mannen en vrouwen op te bouwen, onder meer door de ordinatie van vrouwen en hun volwaardige participatie op alle niveaus binnen de kerk te bevorderen. Elke LWF-assemblee sinds 1984 heeft de toewijding van de gemeenschap tot de ordinatie van vrouwen in het ambt bekrachtigd. In het afgelopen decennium is de jaarlijkse training op het gebied van vrouwenrechten, de Women’s Human Rights Advocacy Training die in samenwerking met onze oecumenische partners georganiseerd wordt, uitgegroeid tot een belangrijk platform voor de ontwikkeling van vaardigheden en capaciteiten van pleitbezorgers die het publieke bewustzijn op het gebied van genderrechtvaardigheid vergroten en beleid op mondiaal, regionaal en lokaal niveau weten te beïnvloeden. De aanhoudende toewijding tot het bevestigen van vrouwen in het ambt door de jaren heen heeft aanzienlijk bijgedragen aan het groeiende aantal kerken over de hele wereld dat vrouwen toelaat tot de volwaardige bediening van Woord en sacrament en in leidinggevende functies van de kerk en haar instellingen. Inmiddels ordineert meer dan 90 procent van de LWF lidkerken vrouwen, en vervullen steeds meer vrouwen nationale en diocesane leidinggevende functies binnen de kerk.

Door ruimte te creëren voor theologische reflectie en liturgische praktijk, en door het ontwikkelen van capaciteiten voor klimaatactivisme bekrachtigt de LWF dat de mensheid behoort tot het ene lichaam van Gods schepping, en dat zij toegewijd is tot de menselijke roeping om de instandhouding van de leefwereld van alle leven. Door haar jaarlijkse deelname aan het oecumenische Seizoen van de Schepping (Season of Creation) en het raamverdrag van de Verenigde Naties op het gebied van klimaat (UNFCCC) en de hieruit voortvloeiende Conference of the Parties (COP), rust de LWF kerken toe om deel te nemen aan gebed, actie en pleitbezorging voor de schepping en klimaatrechtvaardigheid. Jongeren uit lidkerken leiden de LWF-delegatie naar de COP, en velen van hen gebruiken de opgedane kennis en vaardigheden om klimaatprojecten op te zetten in het onderwijs en voor de belangenbehartiging in hun eigen kerken en gemeenschappen. We bespreken als gemeenschap van kerken ook de spirituele en theologische kant van de klimaatcrisis met jongeren. Een partnerschap van het Pacific Lutheran Theological Seminary met de ELCA en Lutherans Restoring Creation biedt een certificaat op het gebied van Klimaatrechtvaardigheid en Geloof, dat studenten uit de zeven regio’s van de LWF samenbrengt. Het doel hiervan is het bevorderen van een eco-theologisch wereldbeeld

en de praktische instrumenten om klimaatprojecten op te zetten in plaatselijke gemeenten en gemeenschappen. Er zijn veel lokale initiatieven in LWF lidkerken, gericht op de zorg voor de schepping. Een voorbeeld is het herbebossingsprogramma 'Crece Selva Misionera' van de lutherse kerk in Argentinië (Iglesia Evangélica del Río de la Plata). Leden van deze kerk en haar gemeenschap hebben 180.000 bomen geplant, met als doel om uiteindelijk meer dan 280.000 bomen in de noordoostelijke provincie Misiones te planten om de wateropslag te verbeteren en de gevolgen van de klimaatverandering te beperken. Door de samenwerking met kleinschalige producenten zal ten minste 300 hectare bos worden hersteld, waardoor afvloeiend regenwater wordt gefilterd, beekstromen in stand worden gehouden, en de aansluiting van bosgebieden en daarmee ook de opslag van broeikasgassen wordt verbeterd.

Kan de aanwezigheid van een diverse gemeenschap, verenigd in één lichaam, een teken zijn dat gemeenschappen over heel de wereld oproept de bevrijdende, verzoenende en transformerende kracht van heling die te vinden is in authentiek gemeenschap-zijn te ontdekken?

Lidkerken van de LWF zijn geroepen om het goede nieuws van radicale inclusiviteit uit te dragen door de verkondiging van het Woord en het vieren van de sacramenten. Onze confessionele lutherse identiteit wordt gevormd door genade en gedeelde waarden, terwijl zij tegelijkertijd erkent dat het Woord een verscheidenheid aan gelovige identiteiten schept die allen geroepen, verzameld en verlicht worden door de Geest om het geloof te doorleven en uit te dragen in de verschillende contexten van de kerk en in de publieke sfeer. De Geest blijft waaien waarheen hij wil, schept en schenkt gewonde en gebroken lichamen en gemeenschappen leven met de onuitputtelijke stroom van levensadem die elk schepsel dat loopt, kruipt, vliegt en zwemt vervult, en die het aangezicht van de aarde vernieuwt.

VRAGEN TER OVERDENKING

Zoals Luther in de Kleine Catechismus vraagt 'wat is dat?', vragen wij ons af:

Wat zijn mogelijke bedreigingen voor het welzijn van kerkelijke, sociale, politieke en ecologische lichamen, en voor de diversiteit, schoonheid en gezondheid in jouw context?

Welke lichamen hebben bescherming van hun waardigheid nodig in jouw land of plaatselijke gemeenschappen, en hoe zijn kerken geroepen om veilige ruimte te waarborgen voor die lichamen?

Hoe reageert jouw kerk op die kreten?

Op welke manieren kan de LWF, als wereldwijde gemeenschap van kerken, jouw geloofswerk ondersteunen, om een leven schenkende gemeenschap te zijn in jouw context?

Hoe kan de aanwezigheid van een diverse gemeenschap, verenigd in één lichaam, een teken zijn dat gemeenschappen over heel de wereld oproept de bevrijdende, verzoenende en transformerende kracht van heling die te vinden is in authentiek gemeenschap-zijn te ontdekken?

EEN GEEST

Zoals omschreven in het vorige hoofdstuk, geloofde Maarten Luther vast in manieren waarop verschillende geesten een persoon en gemeenschap kunnen bezitten en in hun greep kunnen houden.

Het onderscheiden van de gaven van de Geest in mensen en gemeenschappen die het lichaam van Christus opbouwen is daarom een wezenlijke en leven schenkende taak. Alleen Christus, gekend in de verkondiging van Woord en sacrament, kan bevrijden. Dit is het werk van de Heilige Geest (Confessio Augustana, artikel V).

Het onderscheiden van de ene Geest van de vele geesten in onze tijd is een voortdurende opgave waartoe gelovigen geroepen zijn door hun doop. De geesten uit het heden proberen ons te verdelen en te beheersen. Zij staan tegenover het werk van Gods voortdurende verzoening en vernieuwing van heel de schepping en de wereld. Gemeenschappen lijden wanneer zij in zichzelf gekeerd zijn, en individuen lijden geestelijk wanneer de geesten van onze tijd paradigma's opwerpen die in strijd zijn met de boodschap van het evangelie, zoals een geest van succes of verwrongen normen voor schoonheid en seksualiteit.

NOODKRETEN VAN DE GEEST

In de brief aan de Romeinen schrijft Paulus dat Gods Geest 'onze zwakheid te hulp komt en pleit voor ons met woordloze zuchten.' (Romeinen 8:26) De zuchten van de Geest diep in ieder van ons resoneren vaak met heldere en acute noodkretten van hen van wie hun geest gebroken is door de geesten van onze tijd die het scheppende, verzoenende en vernieuwende werk van de Heilige Geest in ons leven verstikken.

God beoogt de vernieuwing van heel de aarde, de gehele schepping. De christelijke traditie is diep incarnatorisch en geworteld in de belijdenis van de God die scheidt, de wereld zo liefheeft dat Hij mens is geworden, genezing biedt voor het hele hart (lichaam en ziel), en opstaat als mens.

Toch is een van de aanhoudende perspectieven in moderne Westerse wereldbeelden de scheiding of dualiteit van lichaam en geest. Veel theologieën scheiden de geest van het lichaam en verkondigen een dualisme dat lichaam tegenover geest plaats. Deze theologieën spreken vaak over het geestelijke alsof het in tijd en ruimte gescheiden is van ons lichaam. Ze hebben het verwoestende effect dat ze menselijk lijden veeleer vergeestelijken als een vorm van deugdzaamheid, dan als een aansporing tot compassie, solidariteit, rechtvaardigheid of bevrijding. Het scheiden geest en lichaam, het scheiden van de Geest van de schepping, ontnemt de mens en de schepping hun waardigheid en geeft aanleiding tot vele noodkretten.

Wij richten ons op de noodkretten van hen van wie hun geest kreunt vanwege misleidende theologieën, uitsluitende narratieven en wereldbeelden die leiden tot de groei van de een ten koste van de ander. Wij zullen daarbij al diegenen van wie hun geest lijdt omdat zij geen betekenis en hoop in hun leven kunnen vinden of geïsoleerd raken door toenemend individualisme en een overheersende cultuur van succes niet vergeten.

MISLEIDENDE THEOLOGIEËN

Misleidende theologieën wortelen steeds dieper in onze kerken en maatschappelijke narratieven. Transformatieve theologische reflectie nodigt uit tot een breed scala aan contextuele, kritische, concrete en creatieve manieren van denken over Gods werk in de wereld en het opbouwen van gemeenschap. Sommige manieren van denken over God, de kosmos en onze plaats daarin kunnen echter in tegenspraak zijn met de kern van het evangelie. Diverse christelijk-theologische reflectie te onderscheiden van misleidende theologieën is een taak van heel de kerk.

Misleidende theologieën zijn theologieën die het eigenlijke werk van de Heilige Drie-eenheid verkeerd weergeven of de waardigheid van mensen en heel de schepping schenden, onrechtvaardigheden creëren of in stand houden, of macht of autoriteit verkeerd uitleggen en misbruiken.

Machtsmisbruik berust vaak op valse beweringen over bijzondere openbaringen of interpretaties van Gods wet. Die valse beweringen zijn in tegenspraak met het evangelie dat werd geopenbaard door de incarnatie, het leven, de dood en de opstanding van Christus.

Misleidende theologieën houden mensen gevangen binnen een nauw omschreven begrip van zichzelf en de kerk. Daardoor maken zij veel machtsmisbruik op politiek en sociaal gebied mogelijk. Veel religieuze leiders claimen politiek gezag, en veel politieke leiders claimen religieus gezag in hun streven om morele of juridische ideologieën te implementeren die uitsluiten of regressief zijn in termen van mensenrechten of de sociale bescherming van kwetsbare mensen en de schepping.

Machtsmisbruik berust vaak op valse beweringen over bijzondere openbaringen of interpretaties van Gods wet. Die valse beweringen zijn in tegenspraak met het evangelie dat werd geopenbaard door de incarnatie, het leven, de dood en de opstanding van Christus. In tegenstelling tot de bevrijdende en transformerende theologie van het kruis, propageren valse profeten veelal een 'theologie van de heerlijkheid' die de betekenis van macht en zegening verdraait.

Met name de verschillende vormen van wat bekend staat als het 'welvaartsevangelie' verkondigen dat materiële welvaart, of het

vermogen om op te klimmen in sociale hiërarchieën Gods gunst of de kwaliteit van iemands geloof weerspiegelen. Omgekeerd worden armoede of sociale problemen geïnterpreteerd als teken van een gebrek aan geloof, afwending van Gods gunst of zelfs als vloek. Deze godslasterlijke verdraaiingen van het evangelie liggen ten grondslag aan Westers kolonialisme, en het rechtvaardigen van de deelname aan uitbuitende economische en arbeidsstelsels. Zij houden sociale machtsstructuren in stand die mensen binden volgens onrechtvaardige stelsels van klasse, geslacht of ras in samenlevingen en zelfs binnen onze kerken.

Wij horen de noodkreten van onze voorouders die tot slaaf zijn gemaakt door mensen die in naam van God landen en mensen overheersten. Wij horen de kreten van hen die bedrogen en uitgebuit zijn door misleidende theologieën en kerkleiders die hun geestelijk gezag misbruiken om rijkdom en macht te vergaren, en seksueel en gender gerelateerd geweld, en vele soorten geestelijk geweld te plegen. In het bijzonder horen we de kreten van vrouwen die gedwongen worden hun leven en welzijn op te offeren vanwege misleidende

van christelijke opoffering. Wij horen de kreten van velen die misleid worden door beloften van succes en rijkdom, maar in plaats daarvan worden onderworpen aan de politieke en economische belangen van enkelen.

UITSLUITENDE ECONOMISCHE MODELLEN

Vandaag de dag lijden veel mensen onder verborgen onderdrukkende krachten die dicteren wat als 'succes' wordt beschouwd. Veel mensen ervaren de verabsoluterende drang van het streven naar economisch succes, rijkdom en een welvarend leven als de enige begrippen die het leven definiëren. Ze raken hierdoor gefrustreerd, wanhopig en verstoken van enige betekenis in hun leven. Het 'individuele succesverhaal' ontgaat hen, waardoor zij zichzelf nog enkel beoordelen als mislukkelingen. Hun geest daalt af tot wanhoop, terwijl de werkloosheid en schuldenlast toenemen.

Deze crisis, die ook spirituele aspecten kent, werd nog eens versterkt door de COVID-19 pandemie, waardoor velen werkloos werden en groeiprojecten en bedrijven vernietigd werden. Deze wereldwijde gezondheids crisis isoleerde mensen waardoor kwetsbaren nog kwetsbaarder werden, als slachtoffer van persoonlijk geweld binnen de familiekring of in gewelddadige relaties. Zij versterkte de toename van zowel rijkdom als armoede. De economische ongelijkheid nam toe doordat kwetsbare groepen, met name mensen met een laag inkomen, hun werk en inkomen verloren. Werkgelegenheid en rechtvaardige compensatie van werk zijn essentieel voor de ontplooiing van mensen als individu en als gemeenschap.

Toch worden veel economische en politieke beslissingen geleid door een geest van hebzucht. De kloof tussen arm en rijk wordt steeds groter. Hebzucht buit mensen uit en houdt ze gevangen in uitzichtloze situaties waarin ze nauwelijks kunnen overleven, of alleen leven van maand tot maand, tot de dag waarop hun salaris wordt gestort. Ook de schepping zelf wordt uitgebuit, geïnstrumentaliseerd en vernietigd. Deze geest van hebzucht is in strijd met wat God beoogt, dat allen het leven in al zijn volheid hebben.

PATRIARCHAAT

Voor lutheranen is de mensheid één, zoals bedoeld door de Schepper, en vertegenwoordigt zij heelheid en gelijkwaardigheid. 'God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep Hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mensen.' (Genesis 1:27) Overal ter wereld, ook in de kerk, blijven echter patriarchale patronen de menselijke familie onderdrukken en verdelen, en ontzeggen zij vrouwen het recht om met waardigheid en in vrijheid te leven, alsook het vermogen om te dienen met hun door God gegeven gaven. Een patriarchale mentaliteit wordt vaak niet onderkend, maar bepaalt en beperkt sociale handelingen, participatie in economische en politieke processen (of juist de uitsluiting daarvan) en vermindert de groei van menselijke relaties. Deze patronen en hun verdeeldheid leiden vaak tot geweld, zowel fysiek, als psychologisch, seksueel en geestelijk, tot de dood aan toe.

Patriarchale culturen stimuleren verschillende vormen van psychologisch, fysiek en seksueel geweld aan binnen de context van gemeenschappen en het gezin. In veel delen van de wereld leiden sociale gebruiken en rolverdelingen binnen de familie en het gezin er vaak toe dat vrouwen en meisjes geen toegang hebben tot onderwijs, en geen inspraak in de beslissing om te trouwen of kinderen te krijgen. Stereotypen die vrouwen voornamelijk afschilderen als moeders en echtgenotes beperken hun mogelijkheden om te participeren in het kerkelijke en openbare leven, en hun burgerlijke en politieke rechten uit te oefenen. Veel van deze thema's worden aan de orde gesteld in het verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women). Desondanks worden vrouwen dagelijks vervolgd. Verschillende wereldwijde crises en terugdringing van vrouwenrechten vergroten ongelijkheid. Voorbeelden zijn te vinden op ieder continent, en in elke cultuur en gemeenschap. Wij horen de noodkreten van vrouwen die lijden door onderdrukking, geweld en uitsluiting op basis van patriarchale opvattingen en praktijken.

POPULISME EN ETNISCH NATIONALISME

Een van de meest destabiliserende en sociaal verdelende geesten van onze tijd is het weer opkomende etnisch nationalisme. We leven in een steeds meer geglobaliseerde wereld met economische en politieke krachten die lastig te identificeren of te herkennen zijn. De sociaal-culturele verschuivingen in waarden en toenemende complexiteit van de wereld doen mensen in zichzelf keren, waardoor zij zich gaan concentreren op individuele etnisch-nationale verhalen die vervolgens worden uitgebuit door populistische leiders die vastbesloten een terugkeer naar denkbeeldige 'goede oude tijden' promoten.

Etnische nationalist politiseren religie of geloof vaak als grond voor het institutionaliseren van onderdrukkende of uitsluitende vormen van wettelijke discriminatie. Religie wordt ingezet om wereldse doelen te bereiken, waardoor haar werkelijke dynamische aard ontkend en verabsoluteerd wordt. Religie wordt hierdoor statisch, en een aanleiding tot religieus fundamentalisme dat etnisch-nationalisme over de hele wereld aanwakkert. Soms is dit fundamentalisme gebaseerd op de letterlijke interpretatie van heilige teksten die nieuwe vormen van wetten en harten van steen voortbrengen. Soms is dit fundamentalisme gebaseerd op sociaal-ethische interpretaties van religieuze wetten en hun rechtstreekse toepassing middels juridische of gerechtelijke systemen. In alle gevallen zijn uitsluitende vormen van religieus fundamentalisme die sociale, religieuze of etnische uniformiteit nastreven als politiek doel echter een idolate tegenstelling van het scheppende, verzoenende en vernieuwende werk van Gods Geest.

Populistische politici en religieuze leiders profiteren veelal van de angsten, zorgen en teleurstellingen van mensen, of het nu gaat om onzekerheid over hun economische situatie, oprechte bezorgdheid over hun thuisland of algehele ontevredenheid over hun leven. We lezen in de Schrift: 'De liefde laat geen ruimte voor angst; volmaakte liefde sluit angst uit' (1 Johannes 4:18). Politici en religieuze leiders die de koers van etnisch-nationalisme en populisme steunen hebben echter de neiging angst te voeden die liefde en een gevoel voor gemeenschap verdringt. Ze proberen mensen te verzamelen op basis bepaalde identiteitskenmerken, of het nu gaat om natie, klasse, geslacht of bepaalde overtuigingen.

Dit is tegengesteld aan het werk van de Heilige Geest, die heel de schepping tot eenheid roept en alle scheidslijnen die ideologen opwerpen afbreekt.

Wij horen de noodkreten van hen van wie hun geesten lijden onder populistische bewegingen die de scheppende, verzoenende en vernieuwende Geest van elke natie en elk volk beperken en verstikken. Wij horen de kreten van hen die zijn opgepakt, onderdrukt of gesegregeerd vanwege hun religieuze of etnische identiteit. Wij horen de kreten van hen die door valse profeten en het welvaartsevangelie zijn misleid en van wie hun leven en bestaansmiddelen zijn verwoest. Wij horen de noodkreten, vaak te diep voor woorden, van hen die door voortdurende ontkenning en onderdrukking niet de volledige waardigheid, gelijkheid en heelheid van de mens geschapen naar Gods beeld kunnen krijgen.

Ontsluit mijn lippen, Heer,
En mijn mond zal uw lof verkondigen.
U wilt van mij geen offerdieren,
In brandoffers scheidt U geen behagen.
(Psalm 51:17-18)

OGEN OM TE ZIEN

We leven in een wereld van verscheidenheid, waar conflicten ontstaan door strijd om een antwoord op vragen als: 'wie ben ik?' en 'hoe verhoud ik mij tot hen die mijn waarden en cultuur niet delen?' Het Assemblee thema Eén Lichaam, één Geest, één Hoop nodigt ons uit om na te denken over het dynamische werk van de Heilige Geest die het leven van heel de schepping schept, verzoent en hernieuwt.

DE GEEST SCHEPT

In de Bijbel wordt Gods Geest beschreven als de scheppende wind (Ruach) die over de schepping zweeft en adem geeft waardoor alle schepselen leven krijgen. De Geest wordt vaak Gods Wijsheid genoemd, die niet alleen de natuurlijke diversiteit schept die wij in de wereld zien, maar ook de vrijheden en grenzen van een goed en rechtvaardig leven aangeeft. De heilige Wijsheid geeft een feest voor allen om te eten, te drinken en haar gaven te koesteren die in ieder mens vrucht dragen.

Etnische nationalisten politiseren religie of geloof vaak als grond voor het institutionaliseren van onderdrukkende of uitsluitende vormen van wettelijke discriminatie. Religie wordt ingezet om wereldse doelen te bereiken, waardoor haar werkelijke dynamische aard ontkend en verabsoluteerd wordt. Religie wordt hierdoor statisch, en een aanleiding tot religieus fundamentalisme dat etnisch-nationalisme over de hele wereld aanwakkert.

In het Evangelie van Johannes lezen we over de trinitaire aard van het scheppende werk van de Geest. De openingsverzen beschrijven deze wijsheid, het Woord als God, dat 'in het begin' was en waardoor 'alles is ontstaan'. De brief aan de Kolossenzen bevat een vroegchristelijke hymne die de trinitaire aard van dit scheppingswerk bezingt door op kosmologisch creatieve wijze naar Christus te verwijzen en te verkondigen dat in Christus 'alles is geschapen' (Kolossenzen 1:16).

De Bijbel vertelt ons dat God, na het zien van alles wat Hij had gemaakt, zei dat het 'zeer goed' was (Genesis 1:31). Onderdeel van de inherente goedheid van de schepping is de levensadem in elk schepsel. De eenheid van lichaam en geest is een fundamenteel aspect van de waardigheid die elk schepsel en de aarde toekomt. Op dit fundament vestigde Maarten Luther de idee dat eindige schepselen het oneindige kunnen dragen (*finitum capax finiti*). Hij stelde dat verborgen achter de maskers van de schepping Gods Geest aanwezig was; dat in, met en bij het water, het brood en de wijn Gods Geest ten volle aanwezig was in de sacramenten; en dat door de Geest God was geïncarneerd in het lichaam van Jezus.

Elke poging om de holistische eenheid van lichaam, geest en ziel te scheiden bedreigt de inherente goedheid van ieder mens. Het effect van dualismen tussen lichaam en ziel of 'natuur' en 'geest' heeft Gods goede schepping ontluisd en het wonderlijke mysterie van het leven gereduceerd tot een mechanische constructie van onderdelen. Gescheiden van de levensadem die de kosmos verenigt als één levende schepping, is de aarde gereduceerd tot een verzameling 'natuurlijke hulpbronnen'; dynamische, relationele ecosystemen zijn gereduceerd tot een 'milieu' dat kan worden verkaveld, gekocht, ontgonnen en beheerd; levende planten en dieren gereduceerd tot handelswaar; en kinderen van God tot menselijk kapitaal voor economische en politieke doeleinden, of louter vlees waarvan de geest of ziel tot een ander domein behoort. Tegenover dit concept van dualisme staan schepping, inspiratie en incarnatie, die ons de ogen openen voor het wonder, het mysterie en de waardigheid van het leven.

Er is een grote en prachtige diversiteit aan geestelijke gaven in het lichaam van Christus, omdat ieder van ons de Geest ontvangt in een uniek lichaam, ingebed in een unieke familie, cultuur en context. Het verhaal van Pinksteren is een voorbeeld van de manier waarop de ene Geest een verscheidenheid aan gaven kan voeden naargelang de verschillende lichamen en contexten.

DE GEEST VERZOENT

De Geest kwam over Maria om Christus te baren, de 'eerstgeborene' van de verzoening van 'heel de schepping'. Het Woord waardoor God alle dingen schiep werd mens in Jezus. De Geest was aanwezig in de wateren van de Jordaan waar Jezus werd gedoopt, herkend en gezonden om het goede nieuws van de verzoening van heel de schepping te openbaren. Dit goede nieuws werd geopenbaard in de manieren waarop Jezus sociale, religieuze en politieke muren die verdeeldheid zaaien doorkruiste om hun inherente onrechtvaardigheid te ontmaskeren.

Het goede nieuws van Gods bevrijdende en leven schenkende aanwezigheid werd uiteindelijk geopenbaard aan het kruis. In de schaduw van het kruis zien we de kracht van geweldloosheid tegenover systemisch of door de staat gesanctioneerd geweld. In de schaduw van het kruis, op het moment van het grootste isolement en de uiterste wanhoop, hield de Geest de eenheid van de Drie-eenheid in stand, die zelfs in het aangezicht van de dood het leven herstelt. Aan het kruis ademt Jezus dezelfde scheppende, verzoenende en vernieuwende Geest, die ook voor

ons als raadgever, pleitbezorger, en trooster de bron van het ware relationele is, die ons inspireert de opdracht tot verzoening voort te zetten.

Paulus schrijft over de opdracht tot verzoening in 2 Korintiërs 5:16-21. Ook in de brief aan de Efeziërs benadrukt de schrijver deze dynamiek van verzoening. In wezen wordt ook 'verlossing' gedefinieerd in termen van verzoening, in de lutherse terminologie gaat het bij rechtvaardiging om verzoening, om het leven als een verzoende gemeenschap, een verzoende mensheid en een verzoende wereld. Daarom is rechtvaardiging veelomvattender dan alleen het oordeel 'niet-schuldig'. Het is Gods leven schenkende intentie voor heel de kosmos die alle gedoopten uitnodigt om deel te nemen aan het werk van verzoening.

DE GEEST VERNIEUWT

De psalmist verkondigt dat Gods Geest, die de kosmos heeft geschapen, het aangezicht van de aarde blijft vernieuwen. Christus' verzoening spoort ons aan om deel te nemen aan die transformatie van de schepping. Artikel VII van de Confessio Augustana herinnert ons eraan dat deze

opdracht doorgaat, overal waar de kerk het evangelie verkondigt en de sacramenten van de Doop en het Heilig Avondmaal bedient. Dit zijn als het ware de middelen van de Heilige Geest om het geloof te wekken en hernieuwing tot stand te brengen. God scheidt hierdoor nieuwe, levende harten, zoals beschreven door Ezechiël (Ezechiël 36:25-28).

Het ambt van het Woord verkondigt het evangelie dat wijst op de openbaring van Gods hart in Jezus Christus. Ware verkondiging zal altijd wijzen op de gekruisigde Christus, die Gods gunst en genadige en barmhartige aanwezigheid in, met en door heel de schepping openbaart. In de Grote Catechismus schrijft Luther: Want '[...] wij zouden er nooit toe hebben kunnen komen dat wij de gunst en de genade van de Vader zouden kennen, zonder de Heer Jezus Christus, die een spiegel is van het vaderlijk hart, [...] Van Christus echter zouden wij ook niets kunnen weten, indien het niet door de Heilige Geest geopenbaard was.'¹³

Zoals de Drie-eenheid ten volle aanwezig was toen de Geest over de wateren zweefde om leven te scheppen, zo is de Geest ten volle aanwezig waar het Woord wordt verkondigd over de wateren van onze eigen doop, waardoor een nieuw hart in ons geschapen wordt. In de doop worden wij Gods geliefden en leden van het lichaam van Christus genoemd. In een wereld van toenemend etnisch-nationalisme, waarin uitsluitende identiteiten worden bevorderd, vormt de doop een radicale tegenstelling. Onze etnische, culturele en andere belichaamde kenmerken zijn waardevol en voegen toe aan de schoonheid van de diverse gaven die wij deze wereld te bieden hebben. Niettemin wordt onze wezenlijke identiteit gegeven door Hem die ons in de wateren van de doop vereenzelvigd als een geliefd kind van God.

Voorts ontvangen wij in de doop 'Gods genade, de gehele Christus en de Heilige Geest met zijn gaven.'¹⁴ Op deze manier belijden lutheranen een verband tussen genade (charis) en gaven (charismata). Net als Maria, ontvangen wij de Heilige Geest die vrucht in ons draagt. Er is een grote en prachtige diversiteit aan geestelijke gaven in het lichaam van Christus, omdat ieder van ons de Geest ontvangt in een uniek lichaam, ingebed in een unieke familie, cultuur en context. Het verhaal van Pinksteren is een voorbeeld van de

manier waarop de ene Geest een verscheidenheid aan gaven kan voeden naargelang de verschillende lichamen en contexten.

Paulus beschrijft verschillende gaven die door de ene Geest zijn geïnspireerd (1 Korintiërs 12:4-11). Deze omvatten onderwijzen, dienstbaarheid, genezen, verkondigen, profeteren en besturen. Paulus benadrukt duidelijk dat er noch een hiërarchie in gaven is, noch een uniforme verwezenlijking ervan. Door de verscheidenheid aan gaven voedt de Heilige Geest de gezondheid van het hele lichaam, en rust hij ieder lid van het lichaam toe om deel te nemen aan de verzoenende en vernieuwende zending van de kerk.

GEESTELIJKE GAVEN ONDERSCHIEDEN

De verscheidenheid aan geestelijke gaven is bevrijdend. Maar zij gaat gepaard met verantwoordelijkheid. Paulus herinnert de gemeente eraan dat zij deze gaven steeds moet onderscheiden. Het onderscheiden is de taak en verantwoordelijkheid van heel de gemeenschap voor de gemeenschap. Paulus stelt dat elke geestelijke gave de potentie heeft om de vrucht van de Geest te dragen, namelijk liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Galaten 5:22). Er is ook een waarschuwing tegen het gebruik van gaven die niet het hele lichaam ten goede komen. Paulus geeft de kerkgemeente een heldere leidraad om de gaven van de Geest te onderscheiden van andere geesten of menselijke vermogens die het lichaam zouden verdelen (1 Korintiërs 2:13-15). Liefde is de eerste leidraad voor het onderscheiden van gaven. De gaven van de Geest bouwen altijd het gehele Lichaam van Christus op in liefde.

De tekst van het Assemblee thema uit Efeziërs bekrachtigt dat geestelijke gaven afkomstig zijn van de ene Geest. Die gaven van de Geest worden gegeven 'om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd, totdat wij allen samen door ons geloof [...] een eenheid vormen.' (Efeziërs 4:12-13) Daarom kan alles wat een ander lid van het lichaam verdeelt, ontwricht of vermindert

¹³ 'De Grote Catechismus' in: Klaas Zwanepol vert., *Luthers Catechismus* (Heerenveen 2009) 68-174, 129.

¹⁴ Idem, 153.

worden onderscheiden als tegengesteld aan het werk van de Geest, die elke goede gave drijft.

De brief aan de Efeziërs moedigt iedereen aan om open te staan voor elkaars gaven als tekenen van Gods genade die werkzaam is in ons leven. In onze verschillen moeten wij elkaar verdragen met zachtmoedigheid, geduld en liefde. Het is de taak van de kerk om gaven te onderscheiden op grond van liefde. Daarom moet elke aanspraak op 'bijzondere openbaring' of geestelijke gaven die geweld plegen, een lid van het lichaam marginaliseren of uitbuitende culturele, economische of politieke hiërarchieën in stand houden, worden onderscheiden als tegengesteld aan het evangelie. Ook alle vormen van geweld, seksuele en gender gerelateerde discriminatie, systemisch of geïnstitutionaliseerd racisme en kastenselsels moeten worden afgewezen als strijdig met het evangelie.

De gaven van de Geest staan in schril contrast met veel van de geesten van onze tijd. De gaven van de Geest bouwen op en verzoenen. Zij streven naar gerechtigheid en vrede. Zij werken aan een leven in al zijn volheid voor allen, terwijl de wereldse geesten mensen richten op zichzelf, hen van elkaar scheiden en alleen persoonlijk of nationaal gewin nastreven.

Het thema van de Assemblee nodigt ons uit tot wederzijds gesprek en toerusting vanuit het geloof over de diversiteit van de verschillende gaven die in onze lidkerken te vinden is. Wij zijn ook geroepen tot wederzijdse verantwoordelijkheid en consideratie in ons gezamenlijke leven als gemeenschap van kerken. Hoe zijn de lidkerken van de LWF bijvoorbeeld toegerust om onderdrukkende, uitsluitende of misleidende praktijken binnen onze kerken en samenlevingen te hervormen? Hoe kunnen zij elkaar bijstaan om Gods Geest te onderscheiden van de geesten die verdeeldheid zaaien?

EENHEID VAN DE GEEST

Tegen de achtergrond van contexten die steeds meer verdeeld raken door de vele geesten van onze tijd, biedt een gemeenschap van kerken een voorbeeld en middel om Christus' verzoenende handelen voor een rechtvaardige en vreedzame wereld te belichamen. Artikel VII van de Confessio Augustana herinnert ons eraan dat de verkondiging van het evangelie en het bedienen van de sacramenten genoeg zijn voor kerkelijke eenheid.

Het artikel erkent de diversiteit van de kerk, en vervolgt dat 'het niet nodig is dat menselijke tradities en door mensen ingestelde rituelen en ceremoniën overal hetzelfde zijn.' De lutherse gemeenschap van kerken leeft in altaar- en kanselgemeenschap als getuige van de transformerende belofte van het lichaam van Christus. Nu zijn lidkerken gevraagd te overdenken hoe hun autonomie zich verhoudt tot hun verantwoordelijkheid ten aanzien elkaar in de gemeenschap.

Aan de tafel van het Heilig Avondmaal biedt het lichaam van Christus een radicale gastvrijheid die geen onderscheid maakt naar ras, geslacht, cultuur, vermogens, enz. Aan tafel worden allen welkom geheten, in dankbaarheid voor wat God in Christus Jezus heeft gedaan. Het lichaam van Christus wordt ook erkend in het verwelkomen van de vreemdeling, degene die doorgaans niet aan tafel zit, zoals de Israëlieten werden opgeroepen om de vreemdeling te verwelkomen ter herinnering aan Gods trouw in hun dagen van ballingschap.

God roept ons op om deel te zijn van het lichaam van Christus, dat degenen die samenkomen aan de tafel opnieuw verbindt met alle anderen die ook samenkomen aan het Heilig Avondmaal. Het is het Heilig Avondmaal waar God werkelijk aanwezig is in, met en onder de elementen van het geconsecreerde brood en de wijn. Sacramenten verenigen mensen en hun Schepper, alsook mensen met elkaar in een verbond dat tijd en ruimte te boven gaat.

Wanneer wij samenkomen voor het Heilig Avondmaal maakt de Geest de kring steeds wijder, totdat heel de schepping met de Schepper is verzoend. Zoals afgebeeld in het Kruis van Lund, breekt de tafel barrières af en nodigt enkel Christus iedereen uit om deel te nemen. Aan de tafel worden wij gevoed op een manier die het geloof voedt en vruchten van gerechtigheid voortbrengt. Rond de tafel maken wij deel uit van een diverse gemeenschap die ons kan helpen te onderscheiden hoe wij geroepen zijn van die tafel op te staan en de wereld in te gaan (coram mundo) om Christus te ontmoeten in onze naasten. Rondom de tafel verbindt het werk van de Geest rechtvaardiging en heiliging, rechtvaardiging en gerechtigheid.

Geworteld in de centraliteit van deze sacramentele spiritualiteit benadrukt de lutherse traditie de verbondenheid tussen de Geest en het lichaam.

De tekst van het Assemblee thema uit Efeziërs bekrachtigt dat geestelijke gaven afkomstig zijn van de ene Geest. Die gaven van de Geest worden gegeven 'om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd, totdat wij allen samen door ons geloof [...] een eenheid vormen.' (Efeziërs 4:12-13)

God belooft: 'Ik zal jullie mijn Geest geven' (Ezechiël 36:27). Volgens ons belijden is het geloof steeds in liefde, ten dienste van de naaste, van alle naasten. Het belijden van het evangelie – rechtvaardiging door genade en het geloof – betekent alle andere criteria die we eraan kunnen opleggen te verwerpen.

Het werk van het geloof is juist de ontmanteling van alle barrières en verdeeldheid die door menselijke structuren van overheersing zijn gecreëerd. Het werken van de Geest reikt voortdurend naar de wereld uit, om alle mensen samen te brengen, dicht bij de bron en het centrum van de vernieuwende zending van de Drie-eenheid.

De LWF-gemeenschap vindt haar grondslag in de nieuwe geest die God in ieder mens en in elke gemeenschap plant, waardoor zij de eenheid van de Geest belichaamt in het verbond van vrede.

Schep, o God, een zuiver hart in mij,
vernieuw mijn geest, maak mij standvastig,
verban mij niet uit uw nabijheid,
neem uw heilige geest niet van mij weg.

Red mij, geef mij de vreugde van vroeger,
De kracht van een sterke geest.
Psalm 51:12-14

DANKZEGGING: GAVEN VAN DE GEEST

Dankzegging zelf is een gave van de Heilige Geest, die de manier waarop lutheranen leven vormt. Dankzegging is een door de Geest vervuld antwoord op het evangelie. Dankzegging vloeit onbegrensd voort in de goede werken die het lichaam van Christus, de kerk en de opdracht tot verzoening. Luthers zijn behelst daarom een methode en manier van zijn in de wereld, die niet alleen wordt bepaald door een aantal theologische of confessionele stellingen, maar door een doorleefd geloof, een spiritualiteit die geworteld is in onze ervaring van Gods Geest door Woord en sacrament en in dienstbaarheid.

Onderdeel van die geleefde spiritualiteit is het onderscheiden van de Geest door de ervaring van het dagelijks leven. Luthers theologische methode impliceert kritische reflectie en betrokkenheid op de wereld, een betrokkenheid die erop vertrouwt dat de Heilige Geest ons zal helpen onderscheid te maken tussen wet en evangelie, tussen Gods belofte van leven in al zijn volheid en alles wat in strijd is met Zijn verlangen voor de schepping. Een vast vertrouwen in Gods aanwezigheid in de wereld geeft vorm aan ons leven, zoals het vorm geeft aan de gemeenschap van kerken die wij zijn.

Als een gemeenschap van kerken, geroepen, verzameld en verlicht door de Heilige Geest, getuigen wij van de grote verscheidenheid aan geestelijke gaven die wij over heel de wereld aantreffen. De Assemblee biedt ons een unieke gelegenheid om onze diversiteit te onderscheiden, uit te drukken en te vieren in ons samenkomen, gebed, en de omgang met ons werk en in ons geestelijk leven. Wij zijn dankbaar om de gaven van gemeenschap iedere dag te ervaren.

VOORBEELDEN: DE GEEST VAN EENHEID

Gebed heeft de kracht om mensen de hele wereld met elkaar te verbinden. Lang voor de tijd van telefoons, sociale media en virtuele ontmoetingsplatforms, baden mensen voor elkaar en werden daardoor in de geest samengebracht. Lidkerken bidden regelmatig met en voor elkaar. De Evangelische Kerk van de Augsburgse Confessie in Polen heeft ter voorbereiding op de Dertiende Assemblee van de LWF voor het eerst in de geschiedenis van de LWF een voorbedekalender gemaakt voor al haar lidkerken.

De LWF is een biddende gemeenschap, die ook enkele praktijken van haar oecumenische partners omarmt. Tijdens crises zoals COVID-19 werden gebedsmaterialen gedeeld om te helpen bij het online vieringen om mensen bijeen te houden in een tijd van fysieke afstand. Elk jaar nemen lidkerken samen met oecumenische partners deel aan Week van gebed voor de eenheid van christenen en op Hervormingsdag. In de afgelopen jaren heeft de LWF de reeks oecumenische gebedscycli van de Wereldraad van Kerken aangewend om de gehele gemeenschap aan te moedigen deel te nemen aan de wekelijkse gebeden voor kerken in alle landen van de wereld.

Theologisch onderwijs was altijd een drijvende kracht achter de lutherse traditie en een voedingsbodem voor geloofsinzichten. Geworteld in de lutherse traditie is ons theologisch onderwijs steeds toekomstgericht. De lutherse reformatoren geloofden dat onderwijs dient om mensen te veranderen, ongeacht hun sociale status, zodat zij kunnen bijdragen aan het algemeen welzijn en vrede, tot welke roeping zij dan ook geroepen zijn. Theologisch onderwijs was een drijvende kracht achter Luthers reformatie, met als doel individuen te vormen die de wereld zouden veranderen. Ook tegenwoordig blijft dit het doel van theologisch onderwijs in onze lutherse gemeenschap. De LWF bevordert vernieuwend theologisch onderwijs dat contextueel, creatief, kritisch en doelgericht is. In navolging van de twaalfde Assemblee van de LWF werd een netwerk voor Theologisch Onderwijs en Vorming (Theological Education and Formation) opgericht, waaraan lidkerken, theologische instellingen, studenten en partners deelnemen.

De lutherse spiritualiteit en theologie zijn divers, maar verenigd in één lichaam, geworteld in de Bijbel, in Woord en sacrament, en onze gemeenschappelijke belijdenissen en catechismus. De twaalfde Assemblee van de LWF bekrachtigde het gedeelde theologische inzicht dat wij bevrijd zijn door Gods genade. De lutherse identiteit is gebaseerd op de bevrijdende boodschap van Jezus Christus, die ons in de doop door God geliefd verklaart. In de oecumenische geloofsbelijdenissen belijden wij dat de Heilige Geest een verscheidenheid aan gaven roept, verzamelt, verlicht en voedt, waardoor wij deelnemen aan Gods verzoenende zending. Het studieproces over Lutherse Identiteiten begon met een wereldwijde raadpleging in 2019, waarbij mensen uit de praktijk, theologen, jongeren, geestelijken en lekenleiders werden betrokken bij onderzoek naar de roeping van onze doop om deel te nemen aan het werk van de Heilige Geest. Het proces werd gekenmerkt door dynamische theologische reflectie, gericht op het luisteren naar de manieren waarop we de gemeenschappelijke noten van de lutherse identiteit (wet en evangelie, geloof en werken, natuur en genade, rechtvaardiging en heiliging, of vrijheid en roeping) laten klinken tussen de rijke harmonie van geleefde, contextuele identiteiten in onze diverse gemeenschap. Een deelnemer zei: "Ik behoor tot de lutherse familie met één, maar diverse identiteit. Onze eenheid is gebaseerd op wat de Heilige Schrift leert over de Heilige Geest en op onze lutherse tradities, hoewel onze gemeenschappelijke geloofspraktijk door verschillende contexten wordt gevormd ... geloven allen ten diepste dat wij dezelfde Heer dienen en verheerlijken. Sommige van onze kerken hebben een eeuw of minder ervaring met het christelijke geloof, terwijl andere vele eeuwen ervaring en middelen hebben. De Geest werkt op een manier waardoor wij van elkaar kunnen leren."

In 2018 organiseerde de LWF een wereldwijde conferentie om te onderzoeken op welke manieren groeiende populistische bewegingen die racisme en haat aanwakkerden tegengegaan konden worden, wat resulteerde in het studiedocument *Exclusion – Global Theological Responses to Populism*. Bij de

lancering van deze publicatie in 2019 reflecteerde aartsbisschop dr. Antje Jackelén, LWF-vicevoorzitter van de Noord-Europese regio, op verantwoord kerkelijk leiderschap tegen de achtergrond van polarisatie, populisme, protectionisme, post-waarheidsdenken en patriërchaat. Om deze tegen te gaan is een nieuw verhaal van hoop en participatie nodig, inclusief de moed om te spreken, bidden en handelen. "Het gaat niet om het eerstvolgende dat we al dan niet kunnen veranderen, maar om het besef van het diepzinnige gevoel getransformeerd te zijn, doordrenkt met de geest van het evangelie."

Te midden van toenemend nationalisme en populisme in Brazilië na verkiezingen en een nieuwe regering in 2019, leidde IECLB-voorzitter ds. Silvia Genz de kerk om te reflecteren op haatdiscours in de samenleving en de manieren waarop het de kerk en gezinnen was binnengedrongen. De verantwoordelijkheid van de kerk in zo'n situatie, zei ze, was om "met grote zorgvuldigheid te spreken en te handelen om onze leden niet nog meer te polariseren." Het motto van de IECLB 'mijn vrede geef Ik jullie' (Johannes 14:27) werd een leidraad voor het creëren van ruimte waarin mensen van gedachten wisselen en bruggen naar elkaar slaan, met als uiteindelijk doel het overwinnen van verdeeldheid, strijd en haat in gezinnen, de kerkgemeente en de samenleving.

De LWF streeft ernaar dat jongeren een stem hebben in het vormgeven van theologie, het aanwijzen van prioriteiten en het ambt. Het Global Young Reformers Network is het belangrijkste platform voor jongeren uit de gemeenschap om hun eigen initiatieven en methoden voor wereldwijde samenwerking te ontwikkelen. In al onze activiteiten leggen we nadruk op praktische theologische en programmatische samenwerking binnen en tussen regio's, de participatie en het leiderschap van jongeren op mondiaal niveau, en het bevorderen van intergenerationale betrokkenheid.

Jongeren zijn betrokkener geworden in kerk en samenleving, en gaan voorop in het bepleiten en handelen naar uiteenlopende maatschappelijke en rechtvaardigheidsvraagstukken die niet alleen hun generatie maar de gehele bevolking aangaan. Toch zijn zij ondervertegenwoordigd in besluitvormingsorganen en -processen in de lidkerken van de LWF, en in de bredere samenleving. Jongeren worden vaak ontmoedigd of bewust weerhouden om hun capaciteiten en gaven ten volle te benutten in dienst van God, de kerk en de wereld.

Verschillende lidkerken hebben lokale vredesinitiatieven geleid en zijn betrokken bij waarheids- en verzoeningsprocessen met de inheemse bevolking. Sinds de jaren negentig zijn de lutherse volkskerken van Finland, Noorwegen en Zweden begonnen aan een verzoeningsproces met het Sami volk. Hetzelfde proces vond plaats in de Evangelisch-Lutherse Kerk in Canada met betrekking tot de First Nations. Deze daden van verzoening roepen diepgaande vragen op over de aard van eenheid, of we het nu hebben over de gaven van culturele diversiteit die vorm en uitdrukking geven aan het kerkelijk leven of in de publieke sfeer van de samenleving. In beide gevallen bevestigen de lessen die deze processen hebben geleerd dat 'uniformiteit' de waardigheid van Gods diverse schepping schendt, en bijdraagt aan de gebrokenheid van de wereld die God in Christus door de Geest wil herstellen in verzoende verscheidenheid.

Een evangelie van verandering binnen kerken kan holistische veranderingen in religieuze praktijken en spiritualiteit teweegbrengen, evenals veranderingen in cultuur, samenleving en economie. In de verscheidenheid van gaven leidt de ene Geest ons naar die diepe eenheid, naar werkelijke gemeenschap. Geleid door de Heilige Geest belichamen de lidkerken gemeenschap meer en meer in hun kerkelijk leven, zowel plaatselijk als wereldwijd. En dan rijst de vraag: wat betekent de praktijk van het leven in gemeenschap voor ons als kerk?

VRAGEN TER OVERDENKING

Zoals Luther in de Kleine Catechismus vraagt 'wat is dat?', vragen wij ons af:

Waar of wanneer ervaar je de versplintering en aantrekkingskracht van de vele 'geesten' die concurreren om jouw aandacht en tijd?

De ene Geest wordt gekend door een verscheidenheid aan gaven. Hoe kunnen al die gaven worden ingezet om een gemeenschap op te bouwen, waarbij elk lid en elke gave wordt gewaardeerd en leidt tot transformatie? Kun je voorbeelden geven?

Wat betekent het om aandacht te hebben voor het werk van de Heilige Geest in elke lidkerk en in de wereldwijde kerk? Wat betekent het om 'gemeenschap' te zijn in de context van de LWF? Wat houdt dat in voor jouw eigen getuigenis?

EEN HOOP

De apostel Paulus noemt hoop als één van de drie theologische deugden (1 Korintiërs 13). Met andere woorden, hoop is geworteld in God alleen en in Zijn belofte voor heel de schepping.

Hoop is de belofte dat God trouw is, dat God zal voltooien wat Zijn hand begon. Hoop is daarom de zekere verwachting en het actieve wachten op de vervulling van Gods doelen, en het vermogen om te streven naar wat moet worden veranderd, aangepast en rechtgezet om die belofte te realiseren 'op aarde zoals in de hemel' (Matteüs 6:10)

NOODKRETEN VAN WANHOOP, NOODKRETEN OM HOOP

Toch weerklinken noodkreten van wanhoop over heel de wereld. 'Meester, kan het U niet schelen dat we vergaan?' (Marcus 4:38) Deze kreten zijn maar al te goed hoorbaar in de vele onrechtvaardigheden die de mensheid treffen. Lichamen worden verdeeld, gestigmatiseerd, gecommmercialiseerd en geschonden. De ene Geest wordt verworpen en vervangen door geesten van hebzucht, dominantie, macht en rijkdom, soms gemaskeerd als de ene ware Geest, die mensen niet naar vrijheid maar naar gevangenschap leidt. Hoop is vaak beperkt en begrensd en slaat snel om in hopeloosheid, zoals al blijkt uit de vele situaties die in deze *studiegids* zijn genoemd.

Aan de basis van deze wanhopige noodkreten ligt de ontkenning van Gods beeld in ieder mens en de veronachtzaming van Gods goede intentie voor heel de schepping. Wanhoop manifesteert zich in een verdeelde wereld, een wereld die geregeerd wordt door het eigenbelang van de machtigsten, waardoor voor velen een gevangenschap ontstaat, zonder enige

mogelijkheid tot ontsnapping (of vrijheid). Zoals in eerdere delen van deze *studiegids* werd gesteld, ligt 'de wortel van alle systemen van onderdrukking, verdeeldheid en uitsluiting in een fundamentele weigering om het beeld van God in de medemens te erkennen, te vertrouwen en te respecteren' en 'elke poging om de holistische eenheid van lichaam, geest en ziel te scheiden bedreigt de inherente goedheid van ieder mens.' Wanneer mensen en de schepping slechts als lichamen worden behandeld, verstoken van de leven schenkende geest, schreeuwen zij het uit in wanhoop, roepen zij om gerechtigheid.

In plaats van zich te verheugen over het beeld van God dat in ieder en in heel de schepping te vinden is, worden mensen gevangen gehouden in ideologieën die Gods goede intentie verdraaien. Dit zijn ideologieën die het verbond tussen God, de mens en de schepping negeren, en de relaties tussen mensen en de schepping in gevaar brengen.

Wij horen de noodkreten van de slachtoffers van concurrentie, een van de meest doordringende ideologieën die het gehele leven benadert in termen van een marktmentaliteit, waarbij alle relaties worden gereguleerd door kopen en verkopen en verdienste wordt beloond op basis van winstgevendheid. De wereld wordt hierdoor een enorme marktplaats waar de machtigen en rijken hun eigenbelang bevorderen en hun rijkdom en macht vergroten ten koste van de armen. De kloof tussen rijk en arm wordt steeds groter, een fenomeen dat tijdens de COVID-19 pandemie in nadrukkelijk waargenomen kon worden. De rijkste 10 procent van de wereldbevolking controleert 76 procent van de rijkdom van de wereld.¹⁵

Nog zorgwekkender is dat de ongelijkheid tussen rijk en arm een ongeschreven wet is geworden, die door velen als normaal en noodzakelijk wordt beschouwd voor een goed functionerende economie en politiek. Er is een valse hoop (of leugen) die het argument propageert dat alle mensen uiteindelijk zullen profiteren als de rijkdom naar beneden sijpelt.

¹⁵ Wereld Economisch Forum, *Rapport over de ongelijkheid in de wereld 2022 (World Inequality Report 2022, wir2022.wid.world)*

Deze ideologie is zo alomtegenwoordig dat ze vaak niet in twijfel wordt getrokken, zelfs niet door degenen die eronder lijden. Zij infiltreert alle vormen van denken en theorie, ook theologische reflectie. Dit resulteert in een welvaartsevangelie ('waar geloof zal altijd worden beloond met materiële zegeningen') of het geloof dat 'God hen helpt die zichzelf helpen' (een populaire frase die geen bijbelse grondslag kent).

Een dergelijke ideologie geeft de machtigen vrij spel om zichzelf voortdurend te verrijken ten koste van anderen. Zij kunnen mensen tot slaaf maken voor hun eigen gewin. Mensenhandel en slavenhandel – in al hun vormen – zijn voorbeelden van geweld dat op mensen en gemeenschappen wordt uitgeoefend door andere mensen die het als hun voorrecht beschouwen macht en rijkdom te vergaren over de rug en het leven van andere mensen. Oorlogen worden gevoerd om geen andere reden dan het bevorderen van persoonlijke, nationale of culturele belangen, zoals dat momenteel overal ter wereld gebeurt.

Wij horen de noodkreten van ontwortelde, ontheemde en misplaatste immigranten en vluchtelingen, in het bijzonder van de slachtoffers van oorlog en de klimaatcrisis. Wij horen de kreten als gevolg van de verschrikkingen van mensenhandel en seksuele slavernij en uitbuiting. Wij horen de kreten van allen die lijden onder armoede en voortdurende economische ongelijkheid.

Bevrijd mij, Heer, van wie mij kwaad doen,
behoed mij voor hun bruut geweld.
In hun hart bedenken zij boze plannen,
heel de dag zoeken ze strijd.
Hun tong is scherp als die van een slang,
achter hun lippen schuilt het gif van een
adder. *sel/a*
Psalm 140:1- 4

Wanhoopskreten zijn te horen wanneer één narratief – één enkel verhaal – de overhand heeft, en alle andere verhalen ofwel worden geëlimineerd ofwel in dienst worden gesteld van het dominante narratief. De christelijke notie van heersen over de hele aarde, en daarmee over het lichaam, heeft sterk bijgedragen aan het ontstaan van het 'ene verhaal' dat de aarde onderwerpt en overlappende vormen van onderdrukking veroorzaakt. De lezing van 'heersen over' (Genesis 1:26-28) moet samengaan met de verantwoordelijkheid van de mensheid om de aarde 'te bewerken en erover te waken' (Genesis 2:15).

Een ander voorbeeld van één verhaal is ontdekkingsleer, die stelt dat alle niet-gekerstende landen en mensen kunnen worden opgeëist, toegeëigend, gebruikt en in het algemeen uitgebuit kunnen worden door hun 'christelijke ontdekkers' en heersers, inclusief de kerk. Deze leer voedde bijna 500 jaar lang koloniale expansie, en heeft veel van het Europese en Euro-Amerikaanse denken, en zelfs het recht gevormd. Die koloniale mentaliteit werkt onbewust door in het weefsel van theologische en kerkelijke interpretatie- en leermethoden. Het misbruik van theologie ter ondersteuning van één enkel verhaal gaat ook vandaag de dag door, wanneer een bepaalde interpretatie van christelijke cultuur door rechtse politici en extremisten wordt ingezet om uniformiteit op te leggen en hun aanspraak op macht en gezag te versterken.

Dit ene verhaal heeft inheemse bevolkingen over heel de wereld zwaar getroffen. Zij zijn onderworpen aan een vergaand, langdurig en hardvochtig assimilatiebeleid dat erop gericht was hun talen en culturen te vernietigen en uit te roeien. Kerken, waaronder lutherse kerken, waren grootschalig betrokken bij deze vernietiging, omdat zij uniformiteit nastreefden boven en tegen een diepere vorm van eenheid voortkomend uit rijke verscheidenheid. Uniformiteit vernietigt de waardigheid van Gods diverse schepping. Zij draagt bij aan de gebrokenheid van de wereld. Een verhaal van de Sami bevolking illustreert dit onheil.

Wij horen de noodkreten van ontwortelde, ontheemde en misplaatste immigranten en vluchtelingen, in het bijzonder van de slachtoffers van oorlog en de klimaatcrisis. Wij horen de kreten als gevolg van de verschrikkingen van mensenhandel en seksuele slavernij en uitbuiting. Wij horen de kreten van allen die lijden onder armoede en voortdurende economische ongelijkheid.

“Ik sprak alleen de Sami taal toen ik naar school ging. We mochten er geen Samisch spreken, noch in de klas, noch op het schoolplein. Het heeft drie jaar geduurd voordat ik volledig begreep wat er aan de hand was. Ik heb vijf jaar lagere school afgerond. Dat was mijn gehele onderwijs. Het enige wat we leerden was dat ons Samisch een belemmering was om de Noorse samenleving te betreden.”¹⁶

In Noord-Amerika werden de ‘residential schools’ opgericht om veel inheemse culturen te vernietigen, wat ook resulteerde in de vernietiging en de dood van met name kinderen. In Canada heeft de Waarheids- en Verzoeningscommissie opnieuw aandacht gevestigd op de vernietiging, evenals op de ontdekking van honderden naamloze graven van inheemse kinderen. Het residentiële schoolsysteem scheidde met geweld inheemse kinderen van hun familie en verbood hen om hun inheemse taal, erfgoed en cultuur te erkennen. Kinderen werden zwaar gestraft als ze werden betrapt op het spreken van hun moedertaal of het uitdragen van hun cultuur. Het doel van deze ‘opvoeding’ was het ‘doden van de Indiaan in het kind’. Vernietiging en dood konden niet duidelijker worden benoemd.

Wij horen de noodkreten van de inheemse bevolking en van allen van wie hun culturele diversiteit structureel en systematisch is verstoord en vernietigd. Wij horen de stille kreten van

slachtoffers van genocide in al haar vormen. De kreten van degenen die zijn vermoord in Auschwitz-Birkenau, in talloze concentratiekampen in Siberië, van de Rohingya’s in Myanmar, de Jezidi’s in Irak, uit conflicten over etniciteit en de controle over economische hulpbronnen, zoals de slachtoffers in Cambodja, de Democratische Republiek Congo, Rwanda, en op zoveel andere plaatsen in de wereld, die zijn vermoord omdat hun identiteit niet voldeed aan een door mensen gedefinieerde ‘norm’. Wij horen de kreten van hen die gevangen zitten in vele onzichtbare en verborgen concentratiekampen, gecreëerd door onderdrukkende waarden van de maatschappij.

Houd mij, Heer, uit de handen van schurken,
behoed mij voor hun bruut geweld.
Ze zijn op mijn ondergang uit,
in hun hoogmoed leggen ze strikken,
ze spannen met touwen een net
en zetten een val op mijn weg. *sel/a*
Psalm 140:5-6

Tegenwoordig hebben velen, vooral jongeren, last van eco-angst – ‘de chronische angst voor ecologisch onheil’. Deze angst heeft een steeds grotere impact op de mentale gezondheid van kinderen, jongeren en gemeenschappen met de minste middelen. Degenen die de gevolgen van de

¹⁶ Tore Johnsen citeert het verhaal van Simone Johnsen (1918-’87) in: Tore Johnsen, ‘The Body and Spirit of Reconciled Diversity Unity beyond Uniformity, Hierarchy, and Anthropocentrism. A Sámi perspective’ in: Lutherse Wereldfederatie red., *Assembly Reader - LWF Thirteenth Assembly* (Genève 2023).

Dietrich Bonhoeffer schreef in *Leven in gemeenschap*:
'Zelfrechtvaardiging en oordelen horen bij elkaar,
zoals de rechtvaardiging uit genade en het dienen bij
elkaar horen.'

stresstoornissen, zelfmoord, en verdere achteruitgang bij mensen met een achtergrond van mentale ziekten.¹⁷ Er ontstaat verdriet. Klimaatleed is een vorm van miskent verdriet. Het is de menselijke reactie op de toenemende vernietiging van onze leefomgeving: 'het verlies van soorten, ecosystemen en betekenisvolle landschappen als gevolg van acute of chronische milieuveranderingen.'¹⁸

De menselijke wil om anderen te domineren is een van de hoofdoorzaken van lijden. Dominantie onderwerpt anderen aan persoonlijke en gemeenschappelijke belangen. Wanneer een individu of een gemeenschap in zichzelf gekeerd is (*incurvatus in se*), is het criterium van alle oordeel het zelf. Het 'ik' (individueel, gemeenschappelijk, etnisch, nationaal, of religieus) wordt de hoofdzaak, en alle anderen worden beoordeeld, geclassificeerd en onderworpen aan een door mensen gecreëerde agenda, en niet aan Gods plan of verlangen naar leven in al zijn volheid voor iedereen.

Dietrich Bonhoeffer schreef in *Leven in gemeenschap*: 'Zelfrechtvaardiging en oordelen horen bij elkaar, zoals de rechtvaardiging uit genade en het dienen bij elkaar horen.'¹⁹ Zelfrechtvaardiging leidt tot oordelen, terwijl rechtvaardiging door geloof leidt tot dienstbaarheid. Zelfrechtvaardiging is een op zichzelf gerichte, naar zichzelf verwijzende

fascinatie en angst. Het oordeel volgt noodzakelijkerwijs wanneer andere mensen en dingen onderworpen worden aan een persoonlijk of gemeenschappelijk belang. Andere mensen worden hierdoor gecategoriseerd en de schepping wordt gebruikt. Beide resulteren in een objectificatie van de ander voor eigen doeleinden.

Ik roep tot de Heer: 'U bent mijn God,
luister, Heer, naar mijn smeekgebed. Heer,
mijn God, machtige redder,
U beschermt mij op de dag van de strijd.
Heer, geef de schurken niet wat zij begeren,
doorkruis hun plannen als zij opstaan tegen
mij. *selā*
Psalm 140:7-9.

Zelfs de Schrift is onderworpen aan de tirannie van één verhaal. Op het gebied van de Bijbelexegese had academisch onderzoek dat uitgang van de Europese universiteiten lange tijd de neiging om de culturele, sociaaleconomische en politieke werkelijkheid waarin lezers zich bevinden te negeren. In de zeventiende eeuw leerde de lutherse orthodoxie dat elk woord van de Schrift woordelijk geïnspireerd was, en dat er daarom geen aandacht besteed hoefde te worden aan de context waarin de tekst geschreven was, noch aan de context van de lezer. Luther zelf had een veel

¹⁷ Mala Rao en Richard A. Powell, 'The climate crisis and the rise of eco-anxiety', 6 oktober 2021, website The British Medical Journal. blogs.bmj.com/bmj/2021/10/06/the-climate-crisis-and-the-rise-of-eco-anxiety

¹⁸ Ashlee Cunsolo en Neville R. Ellis, 'Ecological grief as a mental health response to climate change-related loss', *Nature Climate Change* 8 (2018) 275-281.

¹⁹ 'De dienst' in: Dietrich Bonhoeffer en L.W. Lagendijk vert., *Verborgen omgang. Over leven in gemeenschap. Gemeenschapsleven en Gebedenboek van de Bijbel* (Utrecht 2014), 89-109.

levendiger en door de Geest geïnspireerde manier om de Schrift te lezen.

De Bijbel interpreteren in de geest van de lutherse orthodoxie betekent dat men enkel toegewijd is tot één specifieke tijd in de geschiedenis van de theologie. Contextueel Bijbel lezen wordt vervolgens verworpen als 'toegeven aan de veranderende tijden waarin we leven'. Toch nodigt het Evangelie uit om contextueel geïnterpreteerd en verkondigd te worden. De lutherse interpretatie van wet en belofte (apologie van de Confessio Augustana artikel IV) wordt in verschillende contexten steeds weer opnieuw toegepast. Zo is bijbelse interpretatie in Afrika de strijd om een plek van zijn, een thuis.²⁰ Strijden om een thuisplek betekent voornamelijk strijden om onafhankelijkheid van perceptie en denken, en zich niet zomaar neerleggen bij één enkel verhaal dat door missionarissen en een koloniale macht werd gebracht.²¹ De opening van het evangelie naar Johannes bekrachtigt dat het Woord mens werd en in ons midden heeft gewoond (Johannes 1:14). Deze belichaming heeft uitwerkingen voor ons allen.

De belichaming van het Woord in Jezus Christus, in een bepaalde tijd en plaats, roep ons op te luisteren naar de vele manieren waarop God in onze naasten wordt belichaamd. Dat betekent luisteren naar de waarheden zoals die in vele verschillende culturen en contexten worden aangetroffen.

Eén verhaal wordt al te gemakkelijk hegemoniaal, eist alle waarheid voor zich zelf op, of verzint zelfs 'waarheid' om zijn eigen doelen te bevorderen. Vandaag de dag wordt meningsuiting zelf bedreigd wanneer complottheorieën ontstaan, feiten en de rede worden verworpen en bespot als nepnieuws.

Wanneer één enkel verhaal alles doordringt, alle systemen, structuren, rituelen en gedachten, is het in onze tijd dringend nodig om die structuren en instituten, rituelen en denkpatronen te dekoloniseren, en de barrières van classificatie en verdeeldheid af te breken. Het verlangen naar verbondenheid in gemeenschap, diep aanwezig in de menselijke familie, komt dan tot uitdrukking, soms slechts als een verzuchting.

Dat het hoofd van mijn belagers
wordt getroffen door de vloek van hun lippen.
Dat er in het land voor lasteraars geen plaats is,
Dat het kwaad onderdrukkers tot de dood
achtervolgt.'

Dit weet ik: de Heer beschermt de zwakken,
Hij doet recht aan de armen.
De rechtvaardigen zullen uw naam prijzen,
de oprechten wonen in uw nabijheid.
Psalm 140:10, 12-14.

OGEN OM TE ZIEN

Het thema van de Dertiende Assemblee roept ons als kerk op tot hoop, aangewakkerd door de Heilige Geest, en om die hoop te delen met heel de schepping. De hoop uit het evangelie leidt ons op Gods wegen van voortdurend nieuw begin en vernieuwing.

Hoop is een van de gaven van de Heilige Geest die de mens niet uit zichzelf kan voortbrengen. Hoop ontstaat wanneer een belofte van buitenaf wordt uitgesproken. In de christelijke traditie is de hoop op niets anders gebaseerd dan op Jezus Christus, die woorden van belofte van redding en bevrijding spreekt tot heel Gods schepping. Die woorden worden tot iedere christen gesproken bij de doop. De handeling van de doop geeft uitvoering aan de belofte die is uitgesproken, waarin ons leven nu is gehuld.

In de Schrift werd een leven van hoop geboren en voortgebracht toen de Israëlieten het nieuws hoorden van hun bevrijding van de tirannieën van verschillende heersers. 'De Heer zei: 'Ik heb gezien hoe ellendig mijn volk er in Egypte aan toe is, Ik heb hun jammerklachten over hun onderdrukkers gehoord, Ik weet hoe ze lijden. Daarom ben Ik afgedaald' (Exodus 3:7-8). God komt naar beneden – een kairos-moment – en redt. Hij belooft het volk een hoopvolle toekomst (Jeremia 29:11).

²⁰ Musa W. Dube, 'The Scramble for Africa as the Biblical Scramble for Africa: Postcolonial Perspectives' in: Musa W. Dube, Andrew M. Mbuvi en Dora Mbuwayesango, *Postcolonial Perspectives in African Biblical Interpretations* (Atlanta 2012) 1-28.

²¹ Jean Koulagna, *Exégèse et herméneutique en contexte: réflexions méthodologiques* (Yaoundé 2014), 80-81.

Hoop in deze profetische aanzeggingen is de bevrijding van alle onderdrukkende machten. Vanuit bijbels perspectief is hoop diep verbonden met de verbondsrelatie tussen God en de mensheid. Die hoop moedigt mensen aan om ondanks vele uiteenlopende moeilijkheden door te gaan, wetende dat God met hen is in de boot op de stormachtige zee (Marcus 4:35-41).

Het verbond wordt voor ieder mens tastbaar in de doop. Wanneer wij onze doop gedenken, wanneer wij ervoor danken, kijken wij niet alleen terug op een gebeurtenis in het verleden, wij kijken niet terug naar de doop als iets dat eens gebeurd is en dat ons nu niet meer raakt. Integendeel, wij gedenken onze doop als een wezenlijke realiteit, als iets dat ons voortdurend naar voren roept, ons inbrengt, niet in onze zelf bedachte plannen, maar in Gods leven, in Gods handelen dat voortdurend heel de schepping terugbrengt en verzoent met God zelf.

Dit nieuwe begin dompelt ons onder in discipelschap, in het koesteren van hoop, wetende dat Gods belofte nooit tekortschiet en dat Zijn liefde ons nooit in de steek zal laten. Door het unieke wezenskenmerk van de doophandeling wordt het individu opgenomen in een gemeenschap van hoop waar de belofte wordt gevierd in Woord en sacrament. De plaatselijke kerk wordt als gist in het deeg. In de eredienst worden wij, zoals Luther opmerkt, gevormd tot christenen. Dit gebeurt zowel door dankzegging als door weeklagen. Hier worden wij ontvangers van hoop en toevertrouwd met de opdracht tot verzoening, van gemeenschapsvorming, van dienstbaarheid aan de naaste.

Voor de schrijver van de brief aan de Efeziërs leidt de Heilige Geest alle dingen naar hun vervulling, naar de eenheid – gemeenschap – die God beoogt. Deze door de Geest aangewakkerde dynamiek maakt deel uit van onze oecumenische roeping. Als gedoopten in Christus, verzegeld door de Heilige Geest, zijn wij geroepen deel te nemen aan Gods vernieuwing van de schepping, aan Gods verzoening van heel de schepping met hemzelf, aan Zijn verzoening van mensen en gemeenschappen onderling. Dit visioen van eenheid is een kosmisch visioen van één lichaam, in één Geest, getransformeerd door één hoop. Efeziërs beschouwt heel de mensheid en de schepping in één beweging naar gemeenschap.

De brief aan de Efeziërs roept op tot hoop. Waarom? Hoop is een gave van de Heilige Geest. Zij weet wat God in Christus heeft gedaan, ziet het voortdurend opduiken in het leven van alledag en wacht op de vervulling van Gods beloften. Hoop bezielt de beweging naar gemeenschap. Zij bevrijdt van machten en het gezag in de wereld, en moedigt gelovigen aan om door te gaan ondanks de vele obstakels om hen heen. Hoop verenigt en scheidt verbondenheid in verwachting en handelen. In deze beweging naar een steeds diepere gemeenschap wordt verscheidenheid niet verdrongen, verworpen, vernietigd of overheerst. Integendeel, diversiteit wordt gevierd doordat ieder mens en elke gemeenschap wordt uitgenodigd tot Gods verzoenend handelen.

In de context van het christelijk geloof is hoop veel meer dan alleen optimisme. Tijdens de online vergadering van de Raad van de LWF in juni 2021, tijdens de moeilijke tijd van de COVID-19 pandemie, beschreef LWF-president aartsbisschop dr. Panti Filibus Musa hoop als “een van de krachtigste gaven die wij onze tijd kunnen bieden ... omdat alles wat wij verwachten dat nog zal gebeuren al gebeurd is in Bethlehem, aan het kruis van Golgotha, en in Christus' opstanding.”²² Hoop is het besef van Gods onmetelijke goedheid. Hoop is een gave van de Geest die voortvloeit uit de belofte van kosmische verzoening. Die hoop is ‘eschatologisch’, dat wil zeggen dat zij reeds aanwezig is, maar nog niet volledig verwezenlijkt. Hoop wordt verwezenlijkt waar het geloof in Christus ons beweegt deel te nemen aan het werk van de Geest om het aangezicht van de aarde te vernieuwen en onrechtvaardige systemen te hervormen, gericht op de rechtvaardigheid en goedheid die God voor allen beoogt.

De Kleine Catechismus van Luther leert ons dat hoop tot uitdrukking wordt gebracht wanneer wij bidden: ‘uw rijk komen, uw wil geschiede, gelijk in de hemel als zo ook op de aarde.’ Wij bidden dat Gods wil ook ‘bij ons mag geschieden.’ En het is juist Gods wil om alle kwade opzet te dwarsbomen en de verleiding van macht, rijkdom en overheersing die onrecht veroorzaken te weerstaan.

Wanneer we God bidden om voortdurend de scheidslijnen in ons en onder ons af te breken, ontdekken we dat God al begonnen is ze af te breken. Dit handelen begon al in onze doop. In de doop worden wij verdrongen, dat wil zeggen, dat we

²² De Lutherse Wereldfederatie red., ‘Address of the LWF President Archbishop Dr. Panti Filibus Musa’, video conferentie 18-23 juni 2021. www.lutheranworld.org/sites/default/files/2022-02/20210618_-_council_-_exhibit_10_address_of_the_lwf_president.pdf

De Kleine Catechismus van Luther leert ons dat hoop tot uitdrukking wordt gebracht wanneer wij bidden: 'uw rijk komen, uw wil geschiede, gelijk in de hemel als zo ook op de aarde.' Wij bidden dat Gods wil ook 'bij ons mag geschieden.' En het is juist Gods wil om alle kwade opzet te dwarsbomen en de verleiding van macht, rijkdom en overheersing die onrecht veroorzaken te weerstaan.

ongedaan worden gemaakt. We gaan het doopvont binnen met niets, maar komen tevoorschijn met alles, ons wezen in God, een identiteit die geworteld is in gemeenschap, in een roeping om mensen van God te zijn, en in een roeping om deel te nemen aan Gods werk.

Onze vaste hoop is het ook dat God door Christus aan het einde der tijden alle kwade machten zal overwinnen en de schepping zal omhullen door Zijn goedheid. Ons is beloofd 'dat er hoop is, omdat ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt.' (Romeinen 8:21) Dit is de enige en meest wezenlijke hoop waarop wij ons leven baseren.

De theologie van het kruis benoemt de dingen zoals ze zijn, en brengt Gods belofte en hoop tot uitdrukking. Wij durven de dingen in deze wereld te benoemen zoals ze zijn, en hebben de moed te handelen opdat zij niet blijven zoals ze zijn. Door ons geloof in Gods belofte scheidt de aanwezigheid van onrecht een gerechtvaardigde

woede namens alle slachtoffers van trauma, uitsluiting en geweld in ons. De Geest zet ons ertoe aan om deel te nemen aan Gods werk, om gerechtigheid en vrede te stichten, zodat allen het leven in al zijn volheid hebben, en met God een oprechte wereld te scheppen.

Een bekend citaat dat aan Maarten Luther wordt toegeschreven, maar dat niet in zijn geschriften voorkomt, zegt dat toen hem werd gevraagd wat hij zou doen als de wereld morgen zou vergaan, hij antwoordde: "Ik zou vandaag een appelboompje planten." Hoop is geworteld in het vertrouwen dat God voortdurend schept, verzoent en vernieuwt. 'Gods rijk komt ook wel zonder ons gebed, uit zichzelf, maar wij bidden in deze bede, dat het ook tot ons mag komen.' (Kleine Catechismus, Het Onze Vader, de tweede bede).

DANKZEGGING: HOOP DIE VOORTVLOEIT UIT BELOFTE

Waar wij terechte woede voelen over het onrecht en machtsmisbruik dat wij in onze samenlevingen en kerken ervaren, wijst het thema van de Assemblee ons op hoop gegrond in het vergezicht van Gods belofte om de schepping te verzoenen in vrede en gerechtigheid. De doop zet ons ertoe aan deel te nemen aan Gods verzoening van de wereld. Hij definieert onze roeping om één mensheid te zijn, één schepping, en één lichaam, om 'kleine Christusjes' te zijn, zoals Luther schreef. Door de doop zijn christenen geroepen Gods dienaren in de wereld te zijn, geroepen om te getuigen door te belijden, te verkondigen, door diaconaal en humanitair werk, belangenbehartiging in de publieke sfeer, en door oecumenische en interreligieuze inspanningen.

Binnen de LWF gemeenschap van kerken zijn veel tekenen van hoop zichtbaar. Die tekenen belichamen de theologie van het kruis, en herinterpreteren haar in de context van het heden. Rede, kritisch denken en analyseren hebben hierin hun juiste plaats, door iets te noemen wat het is. De gemeenschap wordt gekenmerkt door het vertellen van de waarheid, door oprechte taal, niet door nepnieuws, complottheorieën en bedrieglijk bijgeloof.

Door het spreken van de waarheid spreekt de waarheid naar de macht, zoals in Maria's lofzang, het Magnificat (Lucas 1:46-55). Een verhaal van onze Anglicaanse broeders en zusters vertelt hoe op het hoogtepunt van het kolonialisme de opkomende multinationale ondernemingen, zoals de Oost-Indische Compagnie, het zingen van het Magnificat tijdens het avondgebed verboden, zodat de armen het koloniale narratief niet in twijfel zouden trekken.

Een ander voorbeeld is de openbare excuses van de Zweedse kerk in 2021 voor haar rol in 'het legitimeren van onderdrukking' en eeuwenlange 'zelfrechtvaardiging van misbruik' jegens het Sami volk. De verontschuldiging aan de leiders van regionale inheemse bevolkingsgroepen vond plaats in de kathedraal van Uppsala, tijdens een speciale eredienst van de Generale Synode.

“Als aartsbisschop van de Zweedse Kerk sta ik voor jullie, de Sami, om te getuigen dat wij ons niet op gelijke ooghoogte tot jullie hebben verhouden. Wij waren in onszelf gekeerd, we hebben ons niet verzet tegen racisme en machtsmisbruik. Onze ruggen zijn gebogen onder de schuld die wij met ons dragen. We hebben jullie onrechtvaardige lasten opgelegd. Wij hebben jullie voorouders belast met schaamte en pijn, die door nieuwe generaties is geërfd.” – Aartsbisschop Dr. Antje Jackelén

VOORBEELDEN: ZADEN VAN HOOP

Onze gemeenschap blijft getuigen van verhalen die vertellen van profetische en voortdurende hoop. In tegenstelling tot louter optimisme, is de christelijke hoop gegrond in Gods belofte. Niets zal ons scheiden van de liefde van God. Daar waar Christus in het geloof aanwezig is, houdt de Geest ons in leven met de hoop die de vruchten van liefde draagt. Wij kennen en ervaren die belofte tijdens het vieren van de eredienst, en in het werk en het samenzijn van onze gemeenschap.

Altaar- en kanselgemeenschap binnen heel de LWF betekent dat we vrienden in Christus hebben over de hele wereld die in gemeenschap samenkomen rond het Woord en de sacramenten, om gevoed te worden door dezelfde belofte, het visioen en de ervaring van hoop. Wanneer lutheranen samenwerken en samenleven als een wereldwijde gemeenschap, vormen en vergroten wij onze gezamenlijke identiteit als kinderen van God, en creëren wij banden van trouwe vriendschap waardoor wij de toekomst kunnen ervaren die God heeft beloofd.

Hoop is geworteld in de gave van het geloof, en beweegt ons tot handelen voor gerechtigheid in de wereld. Vanuit de geschiedenis van de LWF zijn er veel verhalen te vertellen over interculturele, interreligieuze en internationale relaties die in tijden van wanhoop levenslijnen van hoop werden. Hieronder volgen voorbeelden hiervan, uit het leven en werk van de gemeenschap.

Door de integratie van online communicatie openden veel kerken 'ruimte' voor meer leden en bezoekers. Toen de COVID-19 pandemie zich verspreidde, reageerden kerken in veel landen op lockdowns door online vieringen aan te bieden. Tijdens de laatste drie jaar van de pandemie gebruikte de LWF technologie om te zorgen voor kerkleiders die normaal gesproken voor anderen zorgen, toen ze hun eigen persoonlijke uitdagingen het hoofd moeten bieden. Vóór COVID-19 kwamen de bisschoppen van de 55 LWF-kerken in Azië eens in de twee jaar fysiek bijeen tijdens de Asia Church Leadership Conference. De pandemie 'dwong' kerkleiders in deze regio om opnieuw na te denken over hoe zij elkaar tot steun konden zijn. Zij richtten online bijeenkomsten op, die met regelmaat dienst deden als gelegenheid om over de pandemische situatie te praten. Dit waren geen webinars of virtuele workshops die de kerkleiders moesten leiden, maar ruimtes om samen te belijden,

elkaars lasten te delen en te bidden voor de kerk en de gemeenschap.

Op het hoogtepunt van de COVID-19 pandemie werd het LWF Rapid Response Fund (RRF) een symbool van de solidariteit vanuit de lutherse gemeenschap met de meest kwetsbare kerken en gemeenschappen. Door snelle actie tussen 2020 en 2022 kon de LWF hulp bieden aan tienduizenden kwetsbare mensen van wie hun leven, bestaansmiddelen, en menselijk waardigheid gevaar liepen.

Dankzij fondsen die eind 2022 naar bijna 200 projecten van lidkerken gingen, hadden gemeenteleden en anderen binnen de gemeenschap toegang tot gezichtsmaskers, hygiënekits en sanitaire voorzieningen ter bescherming tegen het virus, voedsel en medische hulp, en communicatiemiddelen voor online erediensten en pastorale zorg.

In Indonesië doneerde de Protestants-Christelijke Simalungun Kerk (GKPS) voedsel aan ouderen en 180 gezinnen in haar Bangun Panei gemeente, gelegen in een gebied dat enkele weken geïsoleerd was geweest vanwege buitengewone maatregelen van de regering ter preventie van de verspreiding van het coronavirus. De kerk kocht ook een camera om video's van de eredienst te maken voor verspreiding op het YouTube-kanaal van GKPS, met gemiddeld 4200 kijkers op zondag. In 2022 richtte de LWF een Communion Solidarity Fund op, dat voortbouwt op de ervaring van het RRF en bedoeld is om kerken in staat te stellen solidariteit te tonen door andere lidkerken die met crises geconfronteerd worden te steunen.

De Scandinavische lutherse kerken hebben samengewerkt in een gezamenlijk project genaamd 'Doop in tijden van verandering', om enquêtes en onderzoeksmateriaal waaruit bleek dat het aantal kinderdopen in de hele regio afnam te analyseren. In een reeks webinars bespraken onderzoekers, analisten, kerkleiders en sociale wetenschappers van LWF-lidkerken in Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden de opvattingen van ouders die aan de enquêtes hadden deelgenomen. Die varieerden van geloof in de kerkelijke belijdenisgeschriften, tot het recht van het individu om een godsdienst te kiezen, en één van de ouders was niet-Luthers.

De aanbevelingen aan het eind van het project riepen op tot het onderzoeken van variatie in de dooppraktijk, speciale erediensten en liturgieën voor verschillende contexten en leeftijdsgroepen. "Het was bemoedigend om nieuwe manieren van samenwerken als kerken te ervaren", aldus de projectleider prof. dr. Harald Hegstad uit Noorwegen. Hegstad merkte op dat, hoewel de situaties in de respectievelijke landen vergelijkbaar leken, er veel onderlinge verschillen waren, die hielpen om inzicht te verkrijgen in de individuele situaties. Een voorbeeld is de veronderstelling dat dopen deel uitmaakt van de eredienst op zondag, terwijl dopen in sommige kerken in werkelijkheid thuis of in speciale nevendiensten plaatsvindt. "Het feit dat andere kerken een andere praktijk hebben, heeft geleid tot een hernieuwde bezinning op de eigen praktijk", aldus Hegstad. Ook de COVID-19 pandemie had gevolgen voor de dooppraktijken. Er was een toename van het aantal particuliere doopdiensten, maar het valt nog te bezien of de pandemie blijvende veranderingen heeft veroorzaakt in de dooppraktijken van de Scandinavische kerken. Het project maakte deel uit van een breder initiatief 'Kerken in tijden van verandering'. Dit vormde het antwoord van de regio op een resolutie van de LWF Assemblee in 2017, waarin de kerken werden opgeroepen platforms te creëren voor uitwisseling en leren over de veranderende kerk in het licht van secularisatie en andere maatschappelijke en demografische factoren.

Met oog op toenemende psychologische nood onder jongeren en polarisatie in hun gemeenschappen, nemen LWF-jongeren het voortouw in het voorleven van hoop en vredesopbouw in lidkerken. Het LWF Global Young Reformers Network koos vrede als thematische prioriteit in 2022. Elk kwartaal organiseren jeugdleiders uit verschillende LWF-regio's bijeenkomsten voor wederzijdse steun en uitwisseling, waaraan inmiddels meer dan 200 jongeren hebben deelgenomen. Zij baden samen, bespraken vredesprocessen, kerkleiderschap en hoop. Daarnaast zijn sinds 2017 bijna 100 jongeren getraind door het LWF Peace Messengers Program. Na elke training keren zij terug naar hun plaatselijke kerken met een jeugdleiderschapsbeurs om projecten te organiseren, dat wat zij hebben geleerd door te geven, en zich in te zetten voor vredesopbouw. Voor Juan Carlos Orantes Rodríguez van de Salvadoraanse lutherse kerk "is het zijn van een 'vredesboodschapper' in El Salvador niet alleen het overbrengen van de boodschap, maar ook het helpen van mensen om vrede in zichzelf te vinden

en een andere kijk te geven met hoop voor de toekomst."

Symbols of Hope is een LWF-programma dat tot doel heeft mensen voor te lichten over de risico's van illegale migratie in gebieden met beperkte toegang tot internationale organisaties of overheidsinstanties.

Via samenwerkingsverbanden tussen LWF-lidkerken en maatschappelijke partners in drie landen – Ethiopië, Nigeria en Zimbabwe – zijn kerken en plaatselijke gemeenten toegerust om vreemdelingen te verwelkomen, essentiële diensten te verlenen, integratie in het gastland te faciliteren en binnenlands ontheemden en terugkeerders te ondersteunen met vaardigheidstrainingen en startkapitaal, zodat zij hun leven kunnen (her)opbouwen en nieuwe concrete perspectieven krijgen in hun thuisland. Alleen al in Ethiopië hebben de bewustmakingscampagnes van het Symbols of Hope programma in 2021 meer dan 36.200 potentiële migranten bereikt. Leden van de zelfhulpgroepen voor vrouwen behoren tot de 400 teruggekeerden en 100 potentiële migranten die een opleiding voor duurzame kleinschalige ondernemingen hebben gekregen. Daarnaast kregen 400 religieuze leiders, pastors en diaconaal werkers een training om psychosociale steun te verlenen.

Ook LWF-lidkerken in andere landen zijn tekenen van hoop voor mensen die onderweg zijn. Miljoenen mensen uit El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Venezuela en andere Latijns-Amerikaanse landen blijven pogingen ondernemen om te migreren, op zoek naar betere levens- en arbeidskansen. Door armoede en geweld als gevolg van de verslechterende sociale, economische en politieke omstandigheden binnen de regio in de afgelopen jaren, is het aantal potentiële migranten dat hun toevlucht neemt tot het betalen van exorbitante bedragen voor risicovolle illegale overtochten die door mensenhandelaren worden uitgevoerd toegenomen. Via haar programma voor Midden-Amerika biedt de LWF praktische steun en alternatieve oplossingen aan degenen die gedwongen zijn terug te keren naar Honduras. In het departement Olancho biedt het programma van LWF World Service teruggekeerden vaardigheidstrainingen op het gebied van timmerwerk, elektriciteit en lassen, alsook apparatuur en materialen voor het starten van micro-ondernemingen binnen de gemeenschap en voor gezinnen, en bewustmaking om nieuw vertrek te ontmoedigen.

LWF belangenbehartiging spreekt zich uit tegen alle vormen van onderdrukking, fysiek en geestelijk.

Door dialoog en belangenbehartiging zijn lidkerken betrokken bij de wereldwijde strijd voor een rechtvaardige samenleving. De LWF belichaamt een netwerk van hoop door de manier waarop zij lidkerken verbindt met internationale processen die kwetsbare mensen beschermen en mensenrechtenmechanismen versterken. In de afgelopen jaren heeft LWF een Local to Global (L2G) benadering ontwikkeld om plaatselijk handelen voor verandering te koppelen aan nationale en internationale belangenbehartiging via het Universal Periodic Review (UPR) proces van de Verenigde Naties. Te midden van aanhoudend onrecht, zal de hoop van het evangelie altijd een manier vinden om gerechtigheid te herstellen en verder te brengen. Zo hebben zowel Tanzania als Oeganda tijdens de pandemie een snelle toename van tienerzwangerschappen waargenomen. De Evangelisch-Lutherse Kerk in Tanzania heeft er zeer actief voor gepleit dat de jonge moeders weer terug konden keren naar school.

De LWF werkt ook samen met lokale

gemeenschappen binnen lidkerken om onder meer landrechten te bevorderen in Angola, het recht op water voor vluchtelingen in Ethiopië, netwerken van vluchtelingen en maatschappelijke organisaties in Kenia te versterken, vrouwenrechten en het bestrijden van seksueel en gender gerelateerd geweld in Oeganda te bevorderen, campagnes tegen kinderhuwelijken in Mozambique te voeren, lokaal leiderschap en goed bestuur in Nepal te versterken, en campagne voor kinderrechten en geboorteregistratie in Myanmar te voeren. Het doel van onze betrokkenheid bij mensenrechtenprocessen is het mobiliseren van de hoop, het handelen en de visie van lokale gemeenschappen, om hun stem te laten horen in de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties en andere internationale verantwoordingsmechanismen. Door de lokaal-naar-mondiaal aanpak van de belangenbehartiging door de LWF ontstaan netwerken van hoop die lokaal de vruchten van echte verandering voortbrengen.

Via jongeren weten veel LWF-lidkerken activiteiten te organiseren gericht op de zorg voor de schepping.

In Frankrijk heeft de Verenigde Protestantse Kerk van Frankrijk bijvoorbeeld het klimaatthema gepromoot op hun jaarlijkse jeugdfestival, het Grand KIFF, dat in 2021 meer dan 400 jongeren van 15-20 jaar bijeenbracht om het thema 'The Earth We Share' te bediscussiëren.

Zij gingen in gesprek over wie zij als individu zijn, hun plaats in de wereld, hoe ze kunnen leven met anderen, ook degenen die worden uitgesloten, en hoe ze samen duurzaam kunnen handelen. Het doel is om te onderzoeken hoe jongeren vanuit hun contexten in de wereld kunnen handelen en de geleerde lessen aan hun omgeving kunnen doorgeven.

Vaak onthult de manier waarop onze lidkerken de volhardende hoop op de toekomst die God heeft beloofd belichamen een weg naar vrede en verzoening die nog niet eerder was waargenomen of gedacht.

Bijvoorbeeld in het geval van de rol van LWF-lidkerken en de landenprogramma's van LWF World Service in Colombia en Venezuela. Hoewel het Colombiaanse vredesakkoord uit 2016 aanvankelijk resulteerde in de afname van geweld, heeft conflict gerelateerd geweld sindsdien nieuwe vormen aangenomen en duren ernstige misstanden voort. Mensenrechtenactivisten, journalisten, inheemse en Afro-Colombiaanse leiders en overige activisten uit de gemeenschap worden onophoudend geconfronteerd met doodsbedreigingen en geweld. Tegenover al deze situaties is de voortdurende inzet van de Evangelisch-Lutherse Kerk in Colombia (IELCO) een tastbare belichaming van hoop. IELCO gemeenten dienen samen met World Service en diaconale projecten de gemeenschap via kerken en scholen. Ze beschermen kwetsbare vrouwen, kinderen en gezinnen, steunen de gemeenschappen rondom de Atrato-rivier (Chocó) door te zorgen voor internationale erkenning van de rechten van deze rivier, geven voorlichting over het risico van mijnen in het land, versterken de voedselzekerheid in landelijke gemeenschappen door training in agro-ecologische technieken, en begeleiden lokale organisaties bij hun belangenbehartiging. IELCO-bisschop Atahualpa Hernandez stelt dat de aanwezigheid van de LWF "de gemeenschap van de nationale kerk en de gemeenschap van kerken wereldwijd versterkt."

Geworteld in Gods belofte steunt hoop lidkerken in hun opdracht, en als gemeenschap openen zij wegen naar vrede en verzoening die maatschappelijke structuren en wereldbeelden kunnen veranderen, en ook anderen inspireert tot een in het evangelie gewortelde hoop.

Hoop is niet abstract, maar wordt ervaren als gemeenschappelijke kracht die de bewegingen van mensen stimuleert om te mobiliseren, op te staan, zich te laten horen, en zich uit te spreken tegen onrecht, zoals de dorre beenderen

opstonden en een levende menigte werden (Ezechiël 37:1-14). Tekenen van hoop ontstaan met tekenen van heling, tekenen van veerkracht en verzet tegen onrechtvaardige machten. Hoop is altijd gedeelde hoop, onder alle mensen en heel de schepping. Hoop verzamelt voortdurend momentum en kracht om uit te groeien tot een grotere beweging met een grotere verwachting van verandering en transformatie. Hoop is constitutief voor gemeenschap.

Ondanks de stormen rond de gemeenschap, en de voortdurende moeilijkheden, vinden christenen hoop wetende dat God aanwezig is en voortdurend elke vormloze en lege ruimte opnieuw vormgeeft met het scheppende werk van de Geest. Geen enkele verdrijving, verdeeldheid of destructief narratief over uniformiteit is een waardige tegenstander voor de Geest, omdat de Geest blijft, lang nadat de zon al is ondergegaan voor de door mensen ontworpen en opgelegde narratieven. Zoals een ploeg wordt gebruikt om een akker voor te bereiden voor het zaaien, zo ploegt de Geest van God door onze werkelijkheid, waardoor voorheen dorre en onvruchtbare grond wordt tot goede aarde.

In de samenleving is verdeeldheid gezaaid door mensen die in zichzelf gekeerd zijn, maar de kerk, verzameld rond Woord en sacrament, staat tegenover deze beperkte blik en zelfbediening. De gemeenschap getuigt van de voortdurende ontmanteling van egocentrische, valse en kleinerende narratieven. Zij is bekleed met Christus die zichzelf geeft voor allen.

De gemeenschap van kerken kan worden omschreven als een gemeenschap van hoop, een gemeenschap van belofte, die eenheid viert in verzoende diversiteit, die getuigt van de hoop dat God die de menselijke schepping tot één lichaam roept aan het werk is, voortdurend gesteund door de Heilige Geest. En deze hoop is niet ver weg of ontoegankelijk. Christelijke hoop leeft in de getuigenis van de kerk (martyria), in de verkondiging van Woord en sacrament (leitourgia), door de dienstbaarheid aan alle naasten in nood (diakonia) en in de betrokkenheid in de publieke sfeer met oecumenische partners en in interreligieuze samenwerking. Zoals in de brief aan de Efeziërs, is de hoop op verzoening groot en breidt zij het kader van onze verbeelding steeds weer verder uit. Het is een kosmische hoop die ons steeds dieper betreft bij Gods holistische zending.

VRAGEN TER OVERDENKING

Zoals Luther in de Kleine Catechismus vraagt 'wat is dat?', vragen wij ons af:

Op welke momenten ervaart jouw gemeenschap de meeste angst of trauma als gevolg van uitsluiting of verdeeldheid?

Hoe onderscheid jij Gods aansporing tot hoop in het licht van de huidige conflicten en onrust? Hoe is hoop transformerend?

Op welke manieren kan de missie van LWF lidkerken in de gemeenschap een teken van hoop in de wereld zijn?

UITNODIGING TOT EENHEID

EEN GEMEENSCHAP VAN KOSMISCHE HOOP

Lidkerken van de LWF zijn uitgenodigd om te reflecteren op wat het betekent om gemeenschap te zijn in de wereld van vandaag.

Hoe kan het thema van de Dertiende Assemblee, Eén Lichaam, één Geest, één Hoop, de verkondiging van het evangelie voor komende generaties inspireren? Hoe kan het lutherse verhaal, als onderdeel van het grotere christelijke verhaal, worden verteld met oog op de noodkreet van de aarde, de ecologische, sociale, kerkelijke, economische en politieke onrechtvaardigheden die blijven verdelen en beheersen? Eén lichaam, één Geest, één Hoop vraagt om een belichaamde theologie van het kruis, een krachtige omarming van de verscheidenheid aan gaven van de Geest die het lichaam opbouwen, en een sacramentele ervaring van hoop die onze bezorgdheid verandert in handelen en inspireert tot bereidheid om verwonderd te worden door de manieren waarop we geroepen en toegerust zijn om deel te nemen aan Gods zending.

Door het werk van de Heilige Geest blijft God voortdurend alles wat gezien en niet gezien wordt scheppen, verzoenen en vernieuwen. Vanuit Gods kosmische zending heeft de kerk de zending om de opdracht tot verzoening voort te zetten, die in Christus Jezus werd begonnen en aan de kerk in de wereld is toevertrouwd. Te midden van het lijden in de schaduw van de zonde is de kerk geroepen en gezonden om als lichaam, vanuit de eenheid van de Geest, te getuigen van de hoop die in ons is. Onze hoop ligt in Gods belofte om de schepping te bevrijden van machten en het gezag in deze wereld.

In de Handelingen van de Apostelen wordt Pinksteren beschreven als het binnendringen van de Geest, waarbij de prachtige diversiteit wordt geprezen die nieuwe mogelijkheden schept voor het verkondigen van het goede nieuws en de opdracht tot verzoening. De Openbaring van Johannes culmineert met het beeld van heel de schepping die wordt veranderd. 'Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij, en de zee is er niet meer.' (Openbaring 21:1) De levensboom met zijn verscheidenheid aan vruchten en bladeren is er voor de heling van heel de schepping en de vernieuwing van de aarde tot het vrederijk van Gods tuin (Openbaring 22:1-5).

De Schrift herinnert ons eraan dat het leven in ons universum begon in Gods scheppende liefde van eenheid in verscheidenheid. Die kosmologie vormt wie wij zijn. Het kosmische verhaal bevat het begin en het einde, Alfa en Omega, richt en vormt onze relaties met andere wezens en heel de schepping in onze tijd. Terwijl politieke, economische en sociale systemen van overheersing leiden tot uitsluiting, belijden wij dat Gods voornemen inclusief is, en ons steeds oproept tot deelname aan Zijn voortdurende scheppen: de verzoening. Hier zien wij het kosmische belang van het vertrouwen op eenheid in een wereld van verzoende verscheidenheid.

De apostel Paulus beschrijft hoe het evangelie zich richt tot alle mensen in hun verscheidenheid. Paulus herinnert de gelovigen aan hun roeping om liefde en vrede te belichamen, geworteld in de bron van eenheid die in Jezus Christus is geopenbaard en waaraan de gelovigen door de doop deelnemen (1 Korintiërs 9:20,22).

Door de doop zijn wij geroepen om actief deel te nemen aan de zending. De doop in het lichaam van Christus maakt nieuwe mensen van ons, de kerk. Zoals Paulus schrijft, behelst het lichaam van Christus een verscheidenheid van wezens die in één lichaam zijn verzoend. Verschillen hoeven niet tot verdeeldheid te leiden (1 Korintiërs 12). Diversiteit wordt weer ervaren als een geschenk. In dit lichaam kunnen verschillende leden opnieuw de eenheid van de Geest ervaren, in één lichaam, één Geest en één hoop (Efeziërs 4:4).

Levend in die roeping van de doop tot eenheid, groeien we steeds meer tot één gemeenschap, als een geschenk van God.

Het verhaal van de LWF gaat over het worden van een gemeenschap die gedragen wordt door deze kosmische hoop. Ons verhaal begon vóór de Tweede Wereldoorlog, toen lutheranen, geconfronteerd met de vele krachten die een verdeelde wereld dreigden te creëren, ernaar streefden zich te verenigen in theologische reflectie op wat het betekent luthers te zijn, en wat het betekent toegewijd te zijn tot eenheid in het ene lichaam van Christus.

Tijdens de Zevende Assemblee van de LWF in Boedapest (Hongarije) in 1984 vond het eerste gesprek in de vergadering plaats over wat het betekent om een gemeenschap van kerken te zijn. De Assemblee bekrachtigde de Drie-eenheid als bron voor het denken over onze relaties in termen van gemeenschap (koinonia).

‘De ware eenheid van de kerk, die de eenheid is van het lichaam van Christus en deel heeft aan de eenheid van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, wordt gegeven in en door de verkondiging van het evangelie in Woord en sacrament. Deze eenheid wordt uitgedrukt als een gemeenschap in de gedeelde en tegelijk veelvormige belijdenis van één en hetzelfde apostolische geloof. Het is een gemeenschap in de Heilige Doop en in de Eucharistische Maaltijd, een gemeenschap waarin de vervulde ambten door allen worden erkend als uitdrukkingen van het door Christus in zijn kerk ingestelde ambt. Het is een gemeenschap waarin verschillen bijdragen tot volheid en niet langer een belemmering vormen voor eenheid. Het is een betrokken gemeenschap, die in staat is gemeenschappelijke besluiten te nemen en gemeenschappelijk te handelen.²³ Deze beschrijving wees al op wat het betekent om een gemeenschap van lutherse kerken te zijn in altaar- en kanselgemeenschap, door te verwijzen naar het evangelie en de centraliteit van Woord en sacrament. De Assemblee in Boedapest bekrachtigde voorts:

Wij getuigen van, en bekrachtigen de gemeenschap waarin de lutherse kerken van heel de wereld met elkaar verbonden zijn. Deze gemeenschap is gegrond in de eenheid van het

apostolisch geloof, zoals gegeven in de Heilige Schrift en waarvan de oecumenische geloofsbelijdenissen en de lutherse belijdenissen getuigen. Zij is gebaseerd op ‘een verenigde getuigenis voor de wereld van het evangelie van Jezus Christus als de kracht van God tot verlossing’ (LWF constitutie, III.2.a). En zij is gebaseerd op overeenstemming in de verkondiging van het evangelie en de viering van de sacramenten (Confessio Augustana, artikel VII). Deze lutherse gemeenschap van kerken vindt haar tastbare uitdrukking in de gemeenschap van kansel en altaar, in gemeenschappelijke getuigenis en dienstbaarheid, in de gemeenschappelijke vervulling van de missionaire zending, en de in openheid voor oecumenische samenwerking, dialoog en gemeenschap. De lutherse kerken in de wereld beschouwen hun gemeenschap als een uitdrukking van de ene, heilige, katholieke en apostolische kerk.²⁴

Door Woord en sacramenten roept, verzamelt, verlicht en bevrijdt de Heilige Geest ons voor het leven en het ambt. Woord en sacrament zijn de middelen van genade waardoor onze koinonia als gemeenschap van lutherse kerken is gegrondest. Zij dagen ons uit om te reflecteren op hoe wij elkaars lasten kunnen dragen, hoe de Heilige Geest uiteenlopende leden verzoent in een gemeenschappelijk belijden, dat onze hoop op eenheid in verscheidenheid belichaamt.

De Elfde Assemblee in Stuttgart (Duitsland) in 2010 beschreef de gemeenschap als een geschenk en een opdracht. Enerzijds is gemeenschap een geschenk dat leeft van Gods geschenk van eenheid in het Lichaam van Christus. Anderzijds is gemeenschap een opdracht, waardoor leden tegenover elkaar verantwoording afleggen over de vorm van hun levens en ambten volgens onze gemeenschappelijk belijden en constitutie. Wat is de aard van het evangelie dat de kern vormt van ons leven in gemeenschap? Wat betekent het om het Woord te verkondigen en de sacramenten volgens het evangelie toe bedienen op verschillende plaatsen in onze gemeenschap? Hoe scheidt en bekrachtigt het Woord van God zowel eenheid als verscheidenheid? Wat betekent het dat het evangelie vrijheid inhoudt, terwijl het tegelijkertijd de verantwoordelijkheid om elkaar te respecteren en te verdragen in de liefde van de Drie-eenheid die ons verenigt vordert?

²³ ‘Statements by the Seventh Assembly: The Unity We Seek’ in: Carl H. Mau jr. red., *In Christ – Hope for the World. Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation. Budapest, Hungary, July 22 – August 5, 1984. LWF Report 19/20* (Genève 1985) 175.

²⁴ ‘Statements by the Seventh Assembly: Statement on the Self-Understanding and Task of The Lutheran World Federation’ in: idem 176.

Hoe beantwoordt onze gemeenschap Petrus' oproep: 'Vraagt iemand u waarop de hoop die in u leeft gebaseerd is, wees dan steeds bereid om u te verantwoorden'? (1 Petrus 3:15).

Het thema van de Dertiende LWF Assemblée, 'Eén lichaam, één Geest, één Hoop', moedigt ons om aan het geschenk en de opdracht tot het zijn van gemeenschap in onze tijd te blijven belichamen.

'Eén Lichaam' nodigt ons uit om dank te zeggen voor de zegening van lichamen, en te luisteren naar de noodkreten van lichamen die voortdurend gemarginaliseerd, uitgesloten of geschonden worden. Lichamen schreeuwen het uit, en roepen deze gemeenschap op om te luisteren, te sterken, te helen, en zich opnieuw een te worden tot één Lichaam. De contexten waarin wij leven en belijden zijn diep getroffen door het fysieke isolement dat de beperkende maatregelen van COVID-19 vereisten. Deze wereldwijde ervaring van de pandemie heeft de gezamenlijke aandacht van onze gemeenschap gericht op het belang van lichamelijke aanwezigheid in de kerk en haar belichaamde aard. Wat betekent het dat Gods handelen door de verkondiging en het delen van de sacramenten de gehele mens in zijn lichamelijke en geestelijke zelf aanspreekt? Wat betekent het dat wij worden gezonden om het hele belichaamde wezen van onze naaste te dienen?

'Eén Geest' nodigt ons uit om te reflecteren op de verscheidenheid aan gaven van de Geest binnen onze gemeenschap die haar opbouwen. De ene Geest voedt het Woord om te groeien in verschillende lichamen, geboren uit verschillende families die in verschillende talen en culturen leven en toch allen deelnemen aan Gods plan van verzoening. Hoe kunnen wij, als een gemeenschap van kerken, wederzijdse verantwoording belichamen, en trouw de gaven van de Geest koesteren, zodat zij op verschillende manieren vrucht in ons leven en in onze kerken dragen? Hoe worden in onze gemeenschap de verschillende gaven gevoed, begrepen, uitgenodigd en verwelkomd om deel te nemen aan de zending van de kerk? Welke taal gebruiken wij om verschillen aan te duiden? Hoe creëren wij als gemeenschap van kerken de ruimte waarin wij de gaven van de Geest kunnen onderscheiden van geesten in de huidige tijd die het lichaam blijven verdelen, beheersen en vernietigen?

'Eén Hoop' nodigt ons uit om te reflecteren op de manier waarop onze kerken hoop verkondigen, onze gemeenschap de ervaring van Gods Koninkrijk belichaamt, vol van genade en vrede in ons midden, en de manieren waarop onze gemeenschap deelneemt aan Gods voortdurend handelen om de wereld te verzoenen met God zelf. Hoe kan een gemeenschap van verzoende diversiteit in een wereld die verscheurd wordt door oorlog en narratieven die ecologische, sociale en politieke conflicten aanwakkeren mensen helpen om opnieuw te weerstaan en weer het levensverhaal te vertellen volgens het vergezicht van hoop?

Hoe inspireert onze gemeenschap mensen om hun gemeenschappen te vernieuwen door daden van liefdevolle dienstbaarheid die lichamen en zielen heelt, gerechtigheid tot stand brengt, en vrede sticht? Hoe beantwoordt onze gemeenschap Petrus' oproep: 'Vraagt iemand u waarop de hoop die in u leeft gebaseerd is, wees dan steeds bereid om u te verantwoorden?' (1 Petrus 3:15).

AGENDA

LWF THIRTEENTH ASSEMBLY

13 - 19 September 2023

DRAFT

as of 21 Feb 2023

LWF THIRTEENTH ASSEMBLY SCHEDULE

TIME	13 September Wed	14 September Thurs	15 September Fri	16 September Sat	17 September Sun	18 September Mon	19 September Tues
Daily theme			One Body	One Spirit		One Hope	
08:00-09:00	The Gathering		Worship Bible study			Worship : Bible Study Common Word: Looking Ahead	
09:00 - 10:00	Orientation Plenary Induction to the Assembly	Plenary II Report of the General Secretary	Plenary V Final Report Nominations Committee; Report of other Assembly Committee, Proposed Amendments to Constitution	Thematic Plenary One Spirit	Sunday worship in local congregations	Thematic Plenary One Hope	Plenary VIII Public Statements Resolutions
10:00 - 10:30	Break						
10:30 - 12:30	Opening Holy Communion Service	Plenary III Keynote Address	11:00 - 12:15 Thematic Plenary One Body	Village Groups		Village Groups	Plenary IX Public Statements Resolutions Assembly Message
		Midday prayer	12:15 Departure to Oświęcim	Midday prayer in VGs		Midday prayer in VGs	Midday prayer
12:30 - 14:30	Lunch	Lunch	Lunch in the bus	Lunch		Lunch	Lunch
14:30 - 16:30	Opening Plenary Constituting the Thirteenth Assembly Address of the LWF President	Village Groups	Visit to the Museum and Memorial Auschwitz-Birkenau	Jarmark and Workshops	Church and local visits	Jarmark and Workshops	Plenary X Any other Business, Closing Ceremony
16:30 - 17:00	Break	Break	17:00 Departure to Krakow	Break			Break
17:00-18:00	Plenary I Message from the Regional, Youth, Women and Men's Pre-Assemblies	Plenary IV Report of the Chair of the Finance Committee Report of Assembly Committees incl. 1. Report of Nominations Committee		Plenary VI Elections: President and Council		Plenary VII LWF Constitution Assembly Message	Closing worship & installation of new governance
18:00 - 18:30	To Reception venue	Evening prayer		Evening prayer		Evening prayer	Dinner
				Dinner			
18:30 - 20:30	Welcome Reception	Regional meetings	Sharing Circle (optional)	Sharing Circle (optional)			
Pre and Post meetings							

Pre Assemblies: Youth 8-11 Sept; Women 8-11 Sept; Men's 11 Sept, Combined Youth, Women and Men: 12 Sept; Pre-Assembly Visits, Executive Committee: 12.9 am; Council: 12.9 pm; Council: 20 Sept

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

A Communion
of Churches

ISBN 978-2-940642-46-5